

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
Навчально-науковий інститут економіки і управління
Кафедра фінансів

«До захисту в ЕК»

Директор інституту

О.О. Шеремет

«___» _____ 20__ р.

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

Л.В. Шірінян

«___» _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(код і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми Фінанси, банківська справа та страхування

на тему: Оптимізація структури страхового портфеля на основі аналізу грошових потоків

Виконав: здобувач 4 курсу, групи 14

Несвідома Ірина Ігорівна

(прізвище та ініціали)

Керівник Сотніченко Олена Антонівна

(прізвище та ініціали)

(підпис)

Рецензент _____

(прізвище та ініціали)

(підпис)

Засвідчую, що в цій
кваліфікаційній роботі немає
запозичень із праць інших авторів
без відповідних посилань.

Здобувач _____

(підпис)

Київ – 2020 р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інститут (факультет) Навчально-науковий інститут економіки і управління

Кафедра фінансів

Освітній ступінь бакалавр

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(код і назва)

Освітньо-професійна програма Фінанси, банківська справа та страхування

(назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри фінансів

Шірінян Л.В.

« » 20 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА

Несвідома Ірина Ігорівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Оптимізація структури страхового портфеля на основі аналізу грошових потоків

керівник роботи Сотніченко О. А., к.е.н., доц.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від «10» лютого 2020 № 109-КС

2. Строк подання здобувачем роботи 02 червня 2020 р.

3. Вихідні дані до роботи підручники, навчальні посібники, монографії, періодичне видання, статті, фінансова звітність ПрАТ «Страхова компанія «УНІКА»

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Розділ 1. Теоретичні аспекти структури страхового портфеля

Розділ 2. Аналіз структури страхового портфеля на основі оцінки грошових потоків (на прикладі ПрАТ «Страхова компанія «УНІКА»)

Розділ 3. Шляхи оптимізації структури страхового портфеля

5. Перелік графічного матеріалу

Рис.1.1. Схема руху грошових потоків страхової компанії, табл. 2.1 Основні фінансово-економічні показники СК «Уніка», табл. 2.3 Аналіз відносних показників фінансової стійкості ПрАТ «Страхова компанія «УНІКА» за період 2013 – 2018 рр., табл. 2.8 Аналіз показників рентабельності ПрАТ «Страхова компанія «УНІКА» за період 2013 – 2018 рр., Рис 3.1. Шляхи вдосконалення фінансового стану СК «Уніка»

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
I	Сотніченко О. А.		
II	Сотніченко О. А.		
III	Сотніченко О. А.		

7. Дата видачі завдання _____ 10 лютого 2020 року _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір теми, написання заяви і узгодження плану кваліфікаційної роботи з керівником	10.02.2020	
2	Робота над 1-м розділом та перевірка керівником	до 26.04.2020	
3	Робота над 2-м розділом та перевірка керівником	до 17.05.2020	
4	Робота над 3-м розділом та перевірка керівником	до 31.05.2020	
55	Оформлення остатнього варіанту роботи: анотація, вступ, література та підпис керівником для проходження попереднього захисту	до 02.06.2020	
6	Підпис готової роботи завідувачем кафедри	11.06.2020	

Здобувач

(підпис)

Керівник роботи

(підпис)

Несвідома І. І.

(прізвище та ініціали)

Сотніченко О. А.

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

«Оптимізація структури страхового портфеля на основі аналізу грошових потоків»

Кваліфікаційна робота на отримання освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» – Національний університет харчових технологій.

У кваліфікаційній роботі розглянуто теоретичні та практичні підходи до оптимізації структури страхового портфеля основної діяльності страхової компанії.

Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

У вступі визначено актуальність теми, мету, завдання, обґрунтовано предмет і об'єкт дослідження.

У першому розділі розкрито теоретичні аспекти структури страхового портфеля страхових компаній на ринку, визначено сутність портфелів страхових компаній та формування грошових потоків страхових організацій, а також обґрунтовано поняття оцінки прибутковості страхового портфеля.

У другому розділі подано загальну характеристику ПрАТ «СТРАХОВА КОМПАНІЯ «УНІКА», проаналізовано її фінансово-економічний стан та проведено оцінку оптимізації структури страхового портфеля на основі грошових потоків.

У третьому розділі, на прикладі ПрАТ «СТРАХОВА КОМПАНІЯ «УНІКА» запропоновано планування оптимальної структури страхового портфеля страхових компаній з урахуванням досвіду страхування в зарубіжних країнах.

Ключові слова: страхування, страхова компанія, страховий ринок, страховий портфель, грошовий потік, витрати, доходи, оптимізація, дохідність, ліквідність, платоспроможність.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТРУКТУРИ СТРАХОВОГО ПОРТФЕЛЯ.....	7
1.1. Сутність страхового портфеля, його типи і функції.....	7
1.2. Формування грошового обороту та види грошових потоків страхових організацій.....	14
1.3. Андеррайтинг і оцінка прибутковості страхового портфеля.....	20
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТРУКТУРИ СТРАХОВОГО ПОРТФЕЛЯ НА ОСНОВІ ОЦІНКИ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ (на прикладі ПрАТ «СТРАХОВА КОМПАНІЯ «УНІКА»).....	26
2.1. Загальна характеристика страхової компанії	26
2.2. Аналіз фінансово-економічного стану страхової компанії.....	31
2.3. Оцінка оптимізації структури страхового портфеля на основі аналізу грошових потоків.....	51
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ СТРАХОВОГО ПОРТФЕЛЯ.....	59
3.1. Зарубіжний досвід удосконалення структури страхових портфеля.....	59
3.2. Планування оптимальної структури страхового портфеля на основі аналізу грошових потоків.....	62
3.3. Перспективи розвитку ПрАТ «СК «Уніка».....	71
ВИСНОВКИ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	79
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. Страховий ринок є одним із найважливіших сегментів фінансового сектора економіки будь-якої країни. Погіршення фінансових результатів діяльності окремих страховиків, а також нові можливості, які з'являються із поступовим поживавленням ситуації на страховому ринку, ставлять питання щодо обрання нової стратегії розвитку, ключовим елементом має бути вибір оптимального набору страхових послуг, який забезпечить формування оптимального страхового портфеля.

Фундаментальні проблеми теорії та методології страхування, а також окремі питання формування страхового портфеля досліджували автори: В. Д. Базилевич, А. Л. Баранов, О. І. Барановський, Н. М. Внукова, О. Д. Вовчак, О. О. Гаманкова, В. Б. Гомелля, О. А. Гвозденко, О. І. Кисельова, Л. В. Шірінян, Т. В. Яворська, а також зарубіжні – Т. Є. Гварліані, С. Л. Єфімов, Є. В. Коломін, В. К. Райхер, Л. І. Рейтман, К. Є. Турбіна, В. В. Шахов, Н. М. Яшина.

Метою дослідження є розробка теоретичних аспектів і практичних рекомендацій щодо оптимізації страхового портфеля на основі аналізу грошових потоків страхових компаній.

Для досягнення мети потрібно вирішити наступні **завдання**:

- дати сутнісну характеристику страхового портфеля компаній;
- обґрунтувати структуру грошового обороту та грошових потоків страхової компанії;
- охарактеризувати процес аддерайтингу та оцінити його ефективність на основі оцінки прибутковості страхового портфеля;
- дати загальну характеристику страхової компанії;
- проаналізувати фінансово – економічний стан страхової компанії;
- провести оцінку оптимізації структури страхового портфеля на основі аналізу грошових потоків;

- розглянути досвід функціонування страхових ринків зарубіжних країн;
- обґрунтувати шляхи планування оптимальної структури страхового портфеля на основі аналізу грошових потоків страхової компанії;
- навести перспективи розвитку діяльності страхової компанії.

Об’єктом дослідження є фінансові відносини, що виникають між страховими компаніями та суб’єктами страхового ринку в процесі оптимізації структури страхового портфеля на основі аналізу грошових потоків.

Предметом дослідження є напрями оптимізації формування страхових портфелів страхових організацій на прикладі ПрАТ «Страхова компанія «УНІКА».

Методи дослідження: у роботі завдань використовувалися загальнонаукові та емпіричні методи: аналізу і синтезу, індукції і дедукції – при дослідженні теоретичних аспектів діяльності страхової компанії; економічного і статистичного аналізу – для оцінки фінансового стану страхової компанії; наукового абстрагування та системного підходу – при розробленні шляхів удосконалення процесу оптимізації оподаткування страхової компанії.

Інформаційною базою для підготовки випускової роботи слугували Закони України, Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, праці вітчизняних та зарубіжних науковців, публікації в деяких засобах масової інформації, нормативно-правові акти та фінансова звітність ПрАТ «Страхова компанія «УНІКА» за період 2013 – 2018 роки.

Практичне значення. Матеріал роботи може бути використаний при написанні статей та використання розроблених пропозицій і рекомендацій у господарській діяльності ПрАТ «Страхова компанія «УНІКА».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТРУКТУРИ СТРАХОВОГО ПОРТФЕЛЯ

1.1. Сутність страхового портфеля, його типи і функції

Страховий портфель являє собою фактичну кількість застрахованих об'єктів або діючих договорів страхування. В теорії страхової справи сформульовані наступні основні принципи формування стійкого страхового портфеля [1].

Першим є принцип раціональної достатності, який полягає у тому що величина страхового портфеля залежить від кількості страхових договорів і застрахованих об'єктів, а також від сукупної страхової суми.

Наступним є принцип однорідності, за яким критеріями оцінки однорідності страхового портфеля виступають розмір страхової суми і величина ризику. Необхідність цієї оцінки обумовлена законом вибірки. Для оцінки однорідності може бути використаний відомий у теорії страхування показник розсіювання страхової суми, що відображає частку договорів з максимальною і мінімальною страховою сумою.

Також важливим є принцип рівноваги, за яким рівновага страхового портфеля розглядається як співвідношення знову укладених договорів і договорів, термін яких закінчується.

Наступним є принцип стабільності, за яким стабільність страхового портфеля характеризується часткою договорів, які будуть забезпечені страховим захистом до кінця їх дії.

Також невід'ємним є принцип диверсифікації, а саме те, що дотримання цього принципу дозволить уникнути «ефекту кумуляції ризиків». Ефект кумуляції є наслідком неповноцінної територіальної розкладки збитку, а також переважання в страховому портфелі одного виду страхування, тобто незбалансованості портфеля.

Дотримання зазначених принципів дозволить страховику сформувати раціональний стійкий страховий портфель.

Головна мета формування страхового портфеля складається в досягненні оптимального співвідношення між ризиком і доходом страховика, при цьому основними принципами формування страхового портфеля є еквівалентність, збалансованість і ефективність [2].

Виділяють наступні типи страхових портфелів [1]:

- агресивний тип страхового портфеля, який є з високим ступенем ризику та прибутковості, проте з низькою фінансовою стійкістю, тобто даний тип є видом спеціалізованого страхового портфеля, якому притаманні специфічні ризики;

- консервативний тип (з низьким ступенем ризику і стійким низьким доходом, з високою фінансовою стійкістю) – це класичний вид страхового портфеля з традиційним набором індивідуальних ризиків;

- диверсифікаційний тип (із середнім ступенем ризику і помірним доходом, середнім ступенем фінансової стійкості) – це комбінований вид страхового портфеля, що складається з універсальних ризиків.

Крім того, за співвідношенням прийнятих на страхування ризиків і страхового покриття страховий портфель може бути збалансованим і незбалансованим .

Збалансований страховий портфель – ефективна диверсифікаційна модель, з високою фінансовою стійкістю, помірним ступенем ризику, з часткою перестрахування понад 45%, з невисокими тарифами, але з високою часткою виплат, низькою прибутковістю, низькою ліквідністю [3]. Все це притаманне страховому портфелю класичного і комбінованого виду, в якому переважають середньо- і довгострокові договори страхування.

Незбалансований страховий портфель – неефективна недиверсифікаційна модель агресивного типу, з низькою фінансовою стійкістю, високим ступенем прибутковості та ліквідності, часткою перестрахування менше 45%. Як

правило, це спеціалізований вид страхового портфеля, що складається з договорів короткострокового страхування.

Управління страховим портфелем полягає у використанні різних типів страхових послуг встановлених способів і технологічних можливостей, які дозволяють зберегти первинний статутний капітал, досягти найбільшого ступеня заробітку, надати фінансову стійкість страхового портфеля.

Також і необхідність фінансової стійкості страхового портфеля полягає у функціях управління. Це функції відбору страхових послуг, зміна страхового портфеля, розрахункова функція (собівартість страхового портфеля), ревізійна функція та функція оптимізації «нового портфеля».

Всі ці функції поєднуються задля формування успішного страхового портфеля, досягненню оптимального співвідношення серед доходів і рівня ризику, в такому випадку приймати тільки того, що в остаточному результаті досить бути регулюючим фактором економічної стабільності страхового портфеля [4].

Функція відбору страхових послуг полягає у можливості страхової компанії вибрати такого роду тип портфеля страхування, який забезпечував би певну якість і вибір страхових послуг, які відповідають потребам страхувальників.

З розглянутою функцією пов'язаний такий показник, як розміри страхового портфеля, що визначає кількість застрахованих об'єктів (число укладених договорів страхування), так і обсяг страхової відповідальності (страхова сума).

Різниця між укладеними договорами та за якими пройшов термін становить кількість діючих договорів. Саме за розміром цього показника можна говорити про ємності страхового ринку на певну дату, тому зростання ступеня стійкості договорів повинно бути однією із стратегічних цілей страхової компанії.

Таблиця 1.1

Функції страхового портфеля

Функція	Зміст функції
Відбір страхових послуг	Надання страховиком права вибрати такий тип страхового портфеля, який відповідає потребам страхувальників та забезпечує певну якість і асортимент страхових послуг, пропонуваних страховиком.
Зміна страхового портфеля	Здійснення структурного формування страхового портфеля, при якому визначається співвідношення між формами страхування - обов'язковою і добровільною, індивідуальної та групової; між видами страхових продуктів
Розрахункова (собівартість страхового портфеля)	Визначення кількості договорів і сум внесків по них; страхової суми; терміну страхування та ймовірності збитку; коефіцієнта рівноваги; собівартості страхового портфеля і ін.
Ревізійна функція	Перегляд існуючого портфеля, який полягає в порівнянні запланованої і фактичної ефективності страхового портфеля з точки зору прибутковості та ризику; вироблення рекомендацій та пропозицій

*Побудовано автором на основі [4]

Коефіцієнт безпосередньо впливає на фінансові результати страхової організації: чим вище ступінь стійкості, тим менше кількість угод, які припинили свою дію через несплати чергового страхового внеску, і тим менший рівень страхового тарифу має можливість порекомендувати компанія клієнтам, що в кінцевому рахунку впливає в зміцненні її конкурентоспроможності.

Також ступінь стійкості є показником задоволеності страхувальників запропонованим страховим продуктом, якістю обслуговування, а крім того спостереження співвідношення запропонованих страхових послуг потребам клієнта.

Функція диверсифікації – зводиться до структурного розвитку портфеля. Структура обумовлюється відповідністю між формами (обов'язкової та добровільної, індивідуальної і колективний) і системою типів страхових продуктів. При найбільш досконале аналізі текстури страхового портфеля слід

брати до уваги такі умови, як галузева спрямованість регіону, короткострокові та довгострокові, групові та індивідуальні договори, тарифна стратегія, система перестрахування, страхові фонди і страхові резерви [5].

Розрахункова функція – виражається через показники собівартості страхового портфеля; рівноваги, при якому приплив нових договорів компенсує закінчуються; страховою сумою, строком страхування і ймовірністю шкоди. Аналіз даної функції також включає вивчення обсягу страхових платежів і вироблених виплат [5].

Обсяг надходжень страхових внесків до страхової компанії знаходиться в залежності від складу і структури страхового портфеля, тарифної політики, рекламної стратегії, способів роботи страхових організацій та інших умов. З іншого боку, збір страхових премій визначається об'єктивними умовами, незалежними від страхової компанії: ступенем формування ринку, темпами інфляції, законодавчої та нормативної основою, системою оподаткування, ступенем монополізації страхового ринку, ступенем формування загальнодержавної соціальної охорони і іншими умовами.

Важливим показником, що характеризує діяльність страхових компаній, є розмір страхових виплат. Що відображає ступінь виконання страховиком взятої на себе відповідальності і ефективний рівень платоспроможності страховика. Обсяг страхових виплат у зв'язку з видом страхування, містить виплату клієнтам коштів відповідно до угоди, частина заробітку від інвестування страховою компанією на час вільних грошей.

Ревізійна функція – обов'язкова ознака контрольної функції в страхуванні за великим рахунком і в страховому портфелі, зокрема. Ця функція пов'язана з перевіркою наявного портфеля з метою аналізу продуктивності функціонуючого портфеля з точки зору прибутковості і ризику, максимальну суму виплат відповідно до окремого договору (або страхову суму); оптимізацію і вирівнювання прибутковості; вироблення рекомендацій і послуг.

В результаті оцінки рентабельності окремих видів страхування з метою підвищення фінансової стійкості страхової організації може бути прийнято

рішення про зміну структури страхового портфеля, в тому числі про призупинення діяльності за видами страхування, суттєво погіршує загальний фінансовий результат діяльності страховика.

Функція формування – полягає в формуванні «нового» портфеля страхування; розрахунку його прибутковості і ризику з урахуванням удосконалення в структурі попереднього портфеля. Головна мета формування страхового портфеля складається в досягненні оптимального поєднання між ризиком і доходом страховика. Методом зниження ризику втрат служить диверсифікованість, або формування структури страхового портфеля за певним типом.

Залежно від ступеня ризику портфелі діляться на наступні типи: спеціалізовані, класичні, комбіновані. Кожному типу страхового портфеля буде відповідати і певний рівень доходу: агресивного типу (спеціалізованому) – високий рівень, помірний (класичного) – стійкий, але низький дохід, комбінованого – диверсифікаційний дохід [6].

Класичний страховий портфель складається з пакету традиційних страхових послуг, які довгий час складають основу страхування в страховій компанії. Такий портфель, зазвичай, містить договори по особистому і майновому страхуванню, обов'язкового і добровільного страхування при цьому, що надаються страхування традиційний.

В галузі особистого страхування – це страхування від нещасних випадків і хвороб, добровільне медичне страхування співробітників підприємств і організацій, пенсійне страхування, страхування життя.

В галузі страхування майна – страхування будівель, будинків, страхування автотранспортних засобів, що належать громадянам, страхування домашнього майна, страхування майна організацій та підприємств різних форм власності.

В галузі страхування цивільної відповідальності – цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів, страхування цивільної відповідальності підприємств-об'єктів підвищеної небезпеки.

Традиційний класичний портфель більш стійкий у фінансовому відношенні і за рівнем ризику належить до консервативного типу. Прибутковість по класичного вигляду страхового портфеля – стійка, при помірному ризику. Необхідно відзначити, що для заняття традиційними видами страхування необхідно мати великий розмір страхового фонду і власних коштів у страховика.

Спеціалізований тип страхового портфеля більш динамічний, вузьконаправлений, має високий ступінь ризику і відноситься до агресивного типу портфеля, має високий дохід. Це космічне страхування; страхування політичних ризиків; страхування авіап перевезень; морське страхування; обов'язкове і добровільне медичне страхування; страхування професійної відповідальності; страхування інвестицій; страхування біржових і валютних ризиків [7].

Комбінований тип страхового портфеля поєднує в собі елементи класичного і спеціалізованого портфеля страхових послуг. При виборі цього виду портфеля ймовірність ризику невисока, що характерно для помірному типу страхового портфеля.

Для цього необхідно переглядати портфель не рідше одного разу на рік, а при стабільному портфелі страхової компанії, що працює на розвиненому, сформованому ринку – як мінімум три рази на рік. Крім цього необхідно регулювання структури страхового портфеля на основі прогнозу умов, які мають всі шанси викликати зміну в складних деталях складових портфеля [1].

Сукупність застосовуваних при формуванні портфеля методів і технічних можливостей являє собою спосіб управління страховим портфелем (активний і пасивний). Це один з найбільш дорогих, трудомістких елементів управління, що представляє собою безперервний, детальний аналіз ринку страхування і тенденцій його розвитку, сегментації страхового ринку, фінансово-економічних показників страхових компаній, ємності страхового ринку і ступеня освоєння.

Чинний зразок управління має на увазі ретельний нагляд і негайне застосування фінансових інструментів, відповідним цілям розвитку портфеля, а крім того стрімка зміна складу страхових послуг, що надходять в портфель.

Андеррайтер, що займається активним управлінням і формуванням страхового портфеля, повинен оцінити дохід портфеля, визначити питому вагу договорів в страховому портфелі з різними рівнями ризику і доходу за видами страхування. При цьому важливо не допускати зниження вартості страхового портфеля, для чого необхідно зіставляти прибутковість і ризик «нового» портфеля з урахуванням знову реалізованого пакета страхових послуг і наявних характеристик «старого» портфеля.

1.2. Формування грошового обороту та види грошових потоків страхових організацій

Грошові кошти – найбільш ліквідна категорія активів, що забезпечує організації найбільший ступінь ліквідності і свободу переваги впливів. Їх рухом визначено виробничо-комерційний цикл будь-якого господарюючого суб'єкта .

Грошовий потік господарюючого суб'єкта визначається по окремих інтервалах за різні періоди потоки і відтоків грошових коштів, що генеруються його господарською діяльністю і пов'язує з тимчасовими факторами, а також, факторами ризику і ліквідності .

З іншого боку грошові потоки розглядаються як рух грошових коштів з різних видів діяльності – операційної, фінансової та інвестиційної. Різницю між надходженнями і виплатами грошових коштів для кожного з цих видів діяльності, а також для всіх видів діяльності організації в сукупності, відносять до чистих притоків або чистих відтоків грошових коштів [8].

Відповідно до міжнародних стандартів обліку IAS-7 всі грошові потоки страхової компанії об'єднуються в три основні групи: потоки від поточної, інвестиційної та фінансової діяльності (рис.1.1) [9].

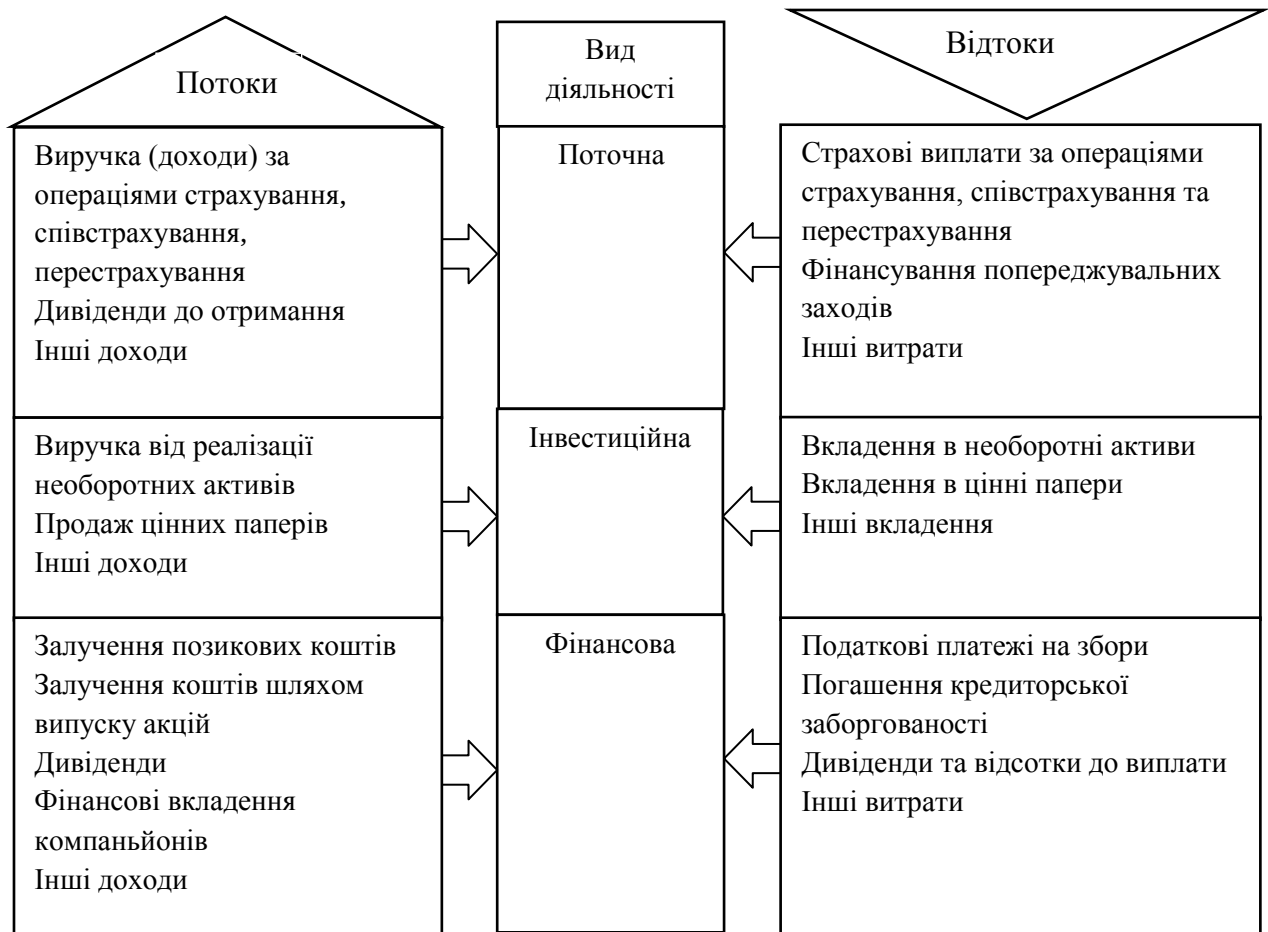

Рис. 1.1. Схема руху грошових потоків страхової компанії

Таке групування грошових потоків дає змогу оцінити ефективність роботи страхової компанії.

Пріоритетними є грошові потоки по поточній діяльності, так як саме вони визначають можливості компанії щодо її подальшого існування та розвитку. Перевищення надходжень грошових коштів по поточній діяльності над їх виплатами є умовою стабільної діяльності, яка характеризується високим рівнем фінансової стійкості. Якщо підсумковий результат являє собою вибуття грошових коштів, то це може вказувати про фінансові труднощі і підвищення ризику неплатоспроможності.

Нестача коштів по поточній діяльності може поповнюватися за рахунок додаткового залучення (вилучення) грошових коштів з інших видів діяльності. В іншому випадку, за відсутності раціональних рішень, страхова компанія не зможе виконувати прийняті на себе зобов'язання [10].

По спрямованості руху грошових коштів потоки страхової компанії поділяються на:

1) позитивний – характеризує сукупність надходжень грошових коштів на підприємство від всіх видів господарських операцій (як аналог цього терміну використовується термін «приплив грошових коштів»);

2) негативний – визначає сукупність виплат грошових коштів підприємством в процесі здійснення всіх видів його господарських операцій виплат страховою компанією за певний період часу. Основним джерелом відтоку є страхові виплати та витрати на ведення справи.

А за методом обчислення обсягу грошові потоки страхової компанії поділяються на:

1) валовий грошовий потік – вся сукупність надходжень і витрачених коштів;

2) чистий грошовий потік – різниця між позитивними і негативними грошовими потоками в аналізованому періоді. Є найважливішим результатом діяльності, визначає фінансову рівновагу і темпи зростання його ринкової вартості (Чистий грошовий потік = Позитивний грошовий потік - Негативний грошовий потік).

За рівнем достатності обсягу грошові потоки страхової компанії мають такий розподіл:

1) дефіцитний потік грошових коштів, що характеризується перевищенням потреб грошових коштів над надходженнями страхової організації;

2) надлишковий потік грошових коштів, який характеризується перевищенням надходження грошових коштів над потребами страхової організації;

3) оптимальний потік грошових коштів, що характеризується збалансованістю надходження та використання грошових коштів.

За тривалістю грошові потоки страхової компанії поділяються на:

1) короткостроковий грошовий потік, що являє собою вкладення коштів в об'єкти на термін менше року;

2) довгостроковий грошовий потік, який являє собою вкладення коштів в об'єкти на термін більше року.

За безперервністю формування грошові потоки страхової компанії поділяються на:

1) регулярний потік грошових коштів, що характеризується постійним надходженням і використанням коштів в аналізованому періоді;

2) нерегулярний потік грошових коштів, що характеризується рухом грошових коштів за певними операціями в аналізованому періоді.

За стабільністю тимчасових інтервалів формування грошові потоки страхової компанії поділяються на:

1) з рівномірними часовими інтервалами в рамках розглянутого періоду – ануїтет;

2) з нерівномірними часовими інтервалами в рамках розглянутого періоду, наприклад, лізингові виплати за орендоване майно.

За передбачуваністю виникнення грошові потоки страхової компанії мають такий розподіл:

1) передбачуваний грошовий потік, що характеризується можливістю передбачення обсягу та часу надходження грошових коштів страховика;

2) непередбачуваний потік грошових коштів, який виникає в організації не заплановано [11].

Оптимізація грошових потоків страхової компанії являє собою процес вибору найбільш раціональних форм управління і регулювання їх обсягу в часі, з урахуванням умов і особливостей здійснення господарської діяльності [10].

Ключовими об'єктами оптимізації виступають вхідний (позитивний) та вихідний (негативний) грошовий потік, а також чистий грошовий потік.

Грошовий оборот страхових організацій включає в себе два відносно самостійних грошових потоки: перший – це оборот коштів, що забезпечують

страховий захист, а другий – оборот коштів, пов'язаних з організацією страхової справи.

При цьому оборот коштів, що забезпечують страховий захист проходить в два етапи: на першому етапі формується і розподіляється страховий фонд, на другому – частина коштів в страховому фонді інвестується з метою отримання прибутку.

Страховий фонд формується шляхом акумуляції страхових платежів, які визначаються на основі тарифних ставок. Діяльність страхових організацій в умовах ринку передбачає не тільки відшкодування своїх витрат, але і отримання прибутку. Страхова організація не повинна прагнути до отримання великого прибутку від страхових операцій, оскільки цим порушувався б принцип еквівалентності взаємовідносин страховика і страхувальника.

Основним джерелом отримання для страхової організації є інвестиційна діяльність, яка проводиться шляхом використання частини коштів страхового фонду в комерційних цілях. З одного боку, джерелом фінансування інвестиційної діяльності є страховий фонд, з іншого боку, прибуток від інвестиційної діяльності може бути спрямований на фінансування страхових операцій: дотації збиткових видів страхування і ін.

Доходи від інвестиційної діяльності можуть бути використані як на компенсацію збитків від страхових операцій, на розвиток страхової справи, так і в комерційних цілях або на споживання. Таким чином, підтримується нормальна рентабельність страхових організацій (відношення річної суми прибутку до річної суми платежів) при низькій ціні на страхову послугу.

В першу чергу необхідно домогтися збалансованості обсягів позитивного і негативного потоків грошових коштів, оскільки розбалансованість (табл.1.2) негативно позначиться на результатах господарської діяльності страхової компанії. Саме тому і методи балансування грошових потоків за обсягами можна поділити на методи збалансування дефіцитного грошового потоку і методи збалансування надлишкового грошового потоку.

Таблиця 1.2

Негативні наслідки дисбалансу грошових потоків

Дефіцит грошових потоків	Надлишок грошових потоків
Зниження рівня платоспроможності та ліквідності організації;	Зниження вартості тимчасово невикористовуваних грошових коштів(Під впливом інфляції);
Зростання простроченої заборгованості компаній, які звернулися за страховими виплатами;	
Затримки виплат заробітної плати;	Втрати потенційного доходу від невикористовуваної частки грошових активів в сфері короткострокового інвестування;
Зростання тривалості операційного і фінансового циклів; падіння прибутковості активів і власного капіталу.	Зниження в кінцевому підсумку рентабельності активів і власного капіталу організації.

*Побудовано автором на основі [12]

У системі оптимізації грошових потоків страховика важливим моментом є оцінка їх збалансованості в часі. Цей напрямок забезпечує необхідний рівень платоспроможності на кожному етапі при одночасному зниженні розміру страхових резервів грошових активів [9].

У процесі синхронізації грошові потоки класифікуються за таких підстав:

1) за рівнем «нейтралізації», які поділяються на піддаються і не піддаються зміні.

2) за рівнем передбачуваності, які поділяються на повністю передбачувані і непередбачувані.

Вирівнювання грошових потоків дозволяє усунути сезонні і циклічні зміни в формуванні грошових потоків (як вхідних, так і вихідних), оптимізуючи одночасно середні залишки грошових коштів і підвищуючи рівень ліквідності.

Заключним етапом оптимізації є забезпечення умов максимізації чистого грошового потоку страхової компанії. Цей напрямок є найважливішим і відображає результати попередніх її етапів [10].

Зростання чистого грошового потоку – кінцева мета оптимізації грошових потоків будь-якого господарюючого суб'єкта, в тому числі і страхової компанії.

Це основний показник, що характеризує обсяг формування власних фінансових ресурсів підприємства за рахунок внутрішніх джерел. Основу чистого грошового потоку складає сума чистого прибутку і амортизаційних відрахувань в аналізованому періоді. Він забезпечує підвищення рівня самофінансування організації, знижує її залежність від зовнішніх джерел фінансування.

Отже, результати оптимізації грошових потоків страховика знаходять своє відображення в бюджеті руху грошових коштів, який складається на підставі прогнозу отримання і вибуття готівки.

1.3. Андеррайтинг і оцінка прибутковості страхового портфеля

Андеррайтинг – комплекс заходів, мета якого полягає у визначенні ступеня відхилення ризиків від середньостатистичного показника, з метою забезпечення можливості пропозиції страхової послуги за параметрами договору, що задовольняє страховика і страхувальника, а також захисту страхового портфеля за видом страхування; зіставлення набору пропонованих ризиків, розміру можливого збитку з прогнозними фінансовим станом компанії (в цілому, або за видом страхування, або по продукту) і встановлення чи погодження на підставі цього умов договору страхування (прийняті на страхування ризики, величина тарифу, розмір франшизи).

Розробка адекватних критеріїв оцінки ефективності андеррайтингу страхової компанії є першим кроком на шляху підвищення прибутку і ринкової вартості страхової компанії.

Індивідуальний андеррайтинг передбачає, що представник страховика збирає всю необхідну для судження інформацію про ступінь ризику і передає її на розгляд професійного андеррайтеру. На підставі зібраної таким чином інформації андеррайтер дає рекомендації до встановлення параметрів договору страхування (щодо ризиків, строків та порядку сплати страхової премії та ін.).

У свою чергу, андеррайтер виробляє комплексну оцінку ризику, при необхідності запитує додаткові документи і приймає рішення, на яких умовах буде укладено договір страхування.

В процесі андеррайтингу зі страхувальником узгоджується порядок сплати страхової премії: одноразовий або в розстрочку. При сплаті в розстрочку страховик зазвичай враховує дію інфляції, що призводить до знецінення внесків, сплачених пізніше, і вводить коефіцієнт дисконтування або, як його ще називають, коефіцієнт розстрочки [13].

Стандартний андеррайтинг передбачає аналіз заяви на страхування, що додається анкети та іншої наданої страхувальником інформації і визначення відповідності інформації, наданої страхувальником, критеріям стандартності. За відповідності даних заяви на страхування ризик визнається стандартним, і договір укладається на умовах стандартного андеррайтингу. Критерії стандартності ризику – це певний стан сукупності факторів ризику, які дозволяють кваліфікувати заяву на страхування як стандартне і укласти договір страхування без проведення додаткового аналізу.

Страховик самостійно встановлює критерії стандартності, однак при цьому зазвичай враховуються умови перестрахування, передбачуваний фінансовий результат від страхової діяльності за видом і інші показники.

Одним з основних ризиків, з яким стикається страхова компанія, є технічний ризик – ймовірність виникнення збитків у страховика в зв'язку з неправильною оцінкою прийнятих ним на себе зобов'язань (виникає при укладанні кожного договору страхування), оскільки його прийняття визначає характер страхового портфеля і ймовірність виникнення інших ризиків. Його оцінка і умови прийняття забезпечують стабільність функціонування страховика на подальших етапах після прийняття ризику, таких, як інвестування та перестрахування. Початковим і основним бізнес-процесом, що забезпечує адекватну оцінку і прийняття ризику, є саме андеррайтинг [14].

У зв'язку з цим функції андеррайтингу поділяються таким чином:

1) аналітична функція, яка включає наступні завдання:

- розпізнавання об'єкта страхування;
 - визначення чинників, що впливають на підвищення ймовірності настання страхового випадку, в залежності від видів страхових випадків і об'єктів страхування, зазначених у правилах, а також можливості їх врахування при розрахунку страхового тарифу;
 - перевірка і підтвердження страхового інтересу страхувальника;
 - оцінка прийнятності на страхування ризиком;
 - встановлення числових значень підвищувальних (знижувальних) поправочних коефіцієнтів, які враховують наявність (відсутність) чинників, що впливає на ймовірність настання і тяжкість наслідків страхового випадку;
 - оцінка страхової вартості, страхової суми;
 - визначення найбільш ймовірних місць прояви ризику на об'єкті страхування і оцінку середнього і максимального збитку;
 - аналіз збитковості страхового портфеля за відповідним видом страхування за певний період часу для видачі рекомендацій щодо підвищення (зниження) тарифів на черговий період;
 - оцінка ринку по об'єктах і видах страхування;
- 2) практична функція:
- прийняття рішень про прийом на страхування або відмову у конкретних об'єктах страхування;
 - визначення відповідності переліку страхуванням ризиків, які покриваються, та передбачених ризиків при актуарних розрахунках;
 - визначення переліку основних і додаткових умов договору страхування;
 - визначення страхового тарифу для конкретного об'єкта страхування;
 - погодження зі страхувальником страхової суми;
 - розробка та реалізація плану заходів щодо зниження ризиків (управління ризиком);
 - спостереження за об'єктом страхування з метою контролю змін
 - ступеня застрахованих ризиків;
 - розробка перестраховального захисту;

- рекомендації зі зміни тарифного керівництва;
- 3) методична функція, яка передбачає вирішення завдань:
 - розробка політики андеррайтингу, робочих інструкцій за видами страхування;
 - навчання продавців прийомам і методикою оцінки ризику за типовими (стандартним) договорами страхування (стандартному андеррайтингу);
- 4) контрольна функція, що включає:
 - моніторинг об'єкта страхування і рівня ризиків;
 - контроль виконання плану заходів щодо зниження ризиків;
 - контроль якості проведення стандартного андеррайтингу продавцями;
 - моніторинг параметрів страхового портфеля і корекція тарифної політики.

Процес андеррайтингу складається з наступних етапів [15]:

- оцінка ризиків, властивих об'єкту, пропонованого до страхування;
- вироблення рішень про страхування об'єкта і відмови в страхуванні;
- визначення термінів, умов і розмірів страхового покриття;
- розрахунок розміру страхової премії;
- підготовка і пропозиція відповідним службам страховика за схемою перестрахування.

Оцінити якість андеррайтингу страхової компанії можливо по тому, наскільки ефективно виконуються функції андеррайтингу. Оцінку ефективності андеррайтингу можна звести до оцінки прибутковості страхового портфеля. Основними показниками оцінки прибутковості страхового портфеля є:

1. Рентабельність страхового портфеля (відносний показник).

Даний показник розраховується як відношення прибутку (АП) по портфелю до розміру страхового портфеля (СП):

$$\text{Прибутковість} = \text{АП} / \text{СП} \quad (1.1)$$

Показник рентабельності показує, яка прибутковість страхової компанії на кожен грошову одиницю залучених страхових премій.

2. Рентабельність в абсолютному вираженні.

Крім відносних показників, слід розглядати і абсолютні показники. Завдання полягає у виробленні деякого співвідношення між прибутковістю в процентах і прибутком в абсолютних величинах. З одного боку, страховика цікавить прибутковість як певний відсоток від залучених премій, тому що на кожную грошову одиницю премій припадають кілька копійок витрат на залучення клієнтів (аквізиційних витрат). З іншого боку, аквізиційні витрати можуть бути постійними або підвищуватися в меншій мірі, ніж зростають залучені платежі. Крім того, залучення додаткових премій можна здійснювати або за рахунок зниження тарифів, або за рахунок прийняття на страхування більш небезпечних ризиків, що відіб'ється на прибутковості (відносному показнику).

3. Конфігурація страхового портфеля.

Завжди відстежуючи складові страхового портфеля і, завдяки цьому, виявляючи більш ризикові категорії відвідувачів, предметів страхування, страхова компанія має можливість поліпшити прибутковість по портфелю. Крім того, необхідно створювати такий страховий портфель, який би не піддавався катастрофічним збиткам. В разі страхування нерухомості від стихійних лих необхідно надати географічний розподіл предметів страхування, що надходять в даний портфель [16].

4. Оптимальний обсяг страхового портфеля.

Під обсягом страхового портфеля усвідомлюють те число об'єктів страхування незалежних один від одного. Можна стверджувати, що є якийсь інтервал значень обсягу страхового портфеля, при якому рентабельність згідно портфелю є максимальною.

Нижні межі оптимальності визначаються тим, що до того моменту поки буде сформований мінімальний страховий портфель з однорідних ризиків, неможливо говорити про стабільність страхових операцій. До того, як цей розмір буде досягнутий, страхові тарифи будуть або занадто високими, або занадто низькими. З іншого боку, при маленькому страховому портфелі декілька великих виплат можуть призвести до збитку по портфелю в цілому.

Верхня межа оптимальності обумовлена тим, що страховик може опинитися в ситуації, коли додаткове збільшення страхового портфеля буде відбуватися за рахунок «поганих ризиків», ймовірність страхової події за якими дуже велика. Тобто, буде страхуватися все підряд аби наростити портфель. Варто також відзначити, що верхня межа може взагалі бути відсутньою, якщо страховик проводить грамотний андеррайтинг і тоді завдання страхової компанії зводиться до максимально можливого нарощування страхового портфеля [17].

Андеррайтер встановлює страховий тариф, про який продавцю потрібно домовитися з клієнтом. Якщо тариф виявиться занадто високим, то продавець не зможе залучити страхувальника, а компанія не отримає страхової премії.

Отже, при проведенні андеррайтингу прийняття до уваги всіх видів ризиків дозволить збільшити ефективність і надійність діяльності страхової компанії. Оцінка та управління ризиками забезпечить системний ризик-менеджмент на всіх етапах дії договорів страхування. Здійснення контрольної функції дозволить забезпечити гнучкість системи андеррайтингу за допомогою модернізації поточних процесів визначення страхового покриття, лімітів страхування, умов укладання договорів страхування в залежності від зміни структури страхового портфеля, зміни збитковості портфеля і окремих його сегментів, включаючи кон'юнктурні зміни.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СТРУКТУРИ СТРАХОВОГО ПОРТФЕЛЯ НА ОСНОВІ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ (на прикладі ПрАТ «СТРАХОВА КОМПАНІЯ «УНІКА»)

2.1. Загальна характеристика страхової компанії

Страхова компанія «УНІКА» заснована 10 лютого 1994 року (до квітня 2010 року – ЗАТ «Страхова компанія «Кредо-Класик»), з 2006 року входить до складу австрійської групи UNIQA. ПрАТ «Страхова компанія «УНІКА» є повним правонаступником Приватного акціонерного товариства «Страхова компанія «Кредо-Класик» по всіх його майнових та немайнових правах та зобов'язаннях.

Протягом 2006-2018 років компанія здійснила низку докорінних змін, стрімко розвиваючись за всіма напрямками своєї діяльності. У результаті здійснених інновацій були розроблені нові страхові продукти та послуги, що відповідають сучасним європейським стандартам страхування, вдосконалена система управління якістю обслуговування клієнтів та врегулювання страхових випадків, значно розширена мережа відділень компанії в усіх регіонах України.

Страхова компанія «УНІКА» має понад 25 років досвіду успішної роботи та входить у ТОП-3 найбільших страховиків України. Розгалужена національна мережа «УНІКА» налічує 26 регіональних дирекцій, 15 генеральних представництв та більше 250 відділень і точок продажів. Страхова компанія «УНІКА» здійснює продаж майже 90 страхових продуктів і має 30 ліцензій, виданих Державною комісією з врегулювання фінансових послуг України.

Статутний фонд компанії складає 155,5 млн грн. Страхова компанія УНІКА входить до складу: Правління Ліги страхових організацій України; Моторного (транспортного) бюро України; Європейської бізнес асоціації; Американської торговельної палати; Морського бюро; Національного клубу

страхових виплат; Української асоціації якості; Російського Антитерористичного страхового пулу; Асоціації розвитку бізнесу; Міжнародної Федерації захисту прав водіїв.

UNIQA Group Austria – це бренд, який є лідером страхового ринку Австрії. Група UNIQA є одним з найбільших і найдинамічніших гравців страхового ринку Європи, надаючи послуги у 20 країнах. UNIQA Insurance Group – найбільша страхова компанія Австрії та одна з найбільших страхових груп Центральної і Східної Європи. До складу групи компаній UNIQA входять 40 страхових компаній у 20-ти країнах Європи. UNIQA Insurance Group має одну з найбільших у Європі мереж продажу та обслуговування клієнтів – 20000 співробітників і страхових агентів обслуговують більше 10 мільйонів клієнтів. Акредитація в 35 банках України [18].

В Україні Страхова група «УНІКА» надає універсальні страхові послуги більш як з 50-ти видів страхування, включаючи страхування життя, та займає провідні позиції на страховому ринку України. UNIQA у Європі – більше 200 років на страховому ринку Австрії.

Протягом багатьох років міжнародне рейтингове агентство Standard & Poor's незмінно надає UNIQA рейтинг фінансової стійкості на рівні «А» зі стабільним прогнозом, чергове підтвердження рейтингу відбулося 3 червня 2013 року [18].

СК УНІКА пропонує різні страхові послуги, вони відрізняються залежно від того юридична особа, чи фізична.

Для приватних клієнтів вони наступні:

1. Автострахування:

- страхування цивільної відповідальності (ОСЦВ);
- АвтоКаско 3 в 1 – включає в себе повне страхування авто, страхування водія та пасажирів, добровільну автоцивілку;
- каско 50;
- каско до першого ризику;
- технічний асистанс.

2. Страхування житла.

3. Особисте страхування – програми страхування медичного та від нещасного випадку:

- випадок і турбота – страхування від нещасного випадку;
- здоров'я і процвітання – невідкладна допомога;
- здоров'я і процвітання – на випадок хвороби.

4. Страхування життя:

- діти і турбота – накопичувальне страхування на користь дитини;
- життя і відповідальність – накопичувальне страхування життя;
- майбутнє і захист – накопичувальне страхування життя;
- майбутнє і захист плюс – з частковими виплатами страхової суми.

5. Страхування майна та відповідальності:

- страхування засобів водного транспорту (малих суден/підвісних моторів);
- страхування відповідальності власників водного транспорту.

6. Хатинка–тваринка – добровільне комплексне страхування майна та сільськогосподарських тварин в особистому селянському господарстві.

7. Страхування подорожуючих [18].

Для корпоративних клієнтів:

1. Екологічні ризики:

– страхування відповідальності суб'єктів господарювання на об'єктах підвищеної небезпеки за шкоду, яка може бути заподіяна пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки, включаючи пожежовибухонебезпечні об'єкти та об'єкти, господарська діяльність на яких може привести до аварій екологічного і санітарно-епідеміологічного характеру;

– страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків під час перевезення небезпечних вантажів;

– страхування персоналу радіаційно-небезпечних об'єктів, а також державних інспекторів з нагляду за ядерною та радіаційною безпекою від

ризиків негативного впливу іонізуючого випромінювання на їхнє здоров'я;

- страхування відповідальності експортера та особи, яка відповідає за утилізацію (видалення) небезпечних відходів, щодо відшкодування шкоди, яку може бути заподіяно здоров'ю людини, власності та навколишньому природному середовищу під час транскордонного перевезення та утилізації (видалення) небезпечних відходів.

2. Страхування майна та відповідальності:

- страхування будівельно-монтажних ризиків;
- страхування електронного обладнання;
- страхування засобів водного транспорту (малих суден/підвісних моторів);
- страхування відповідальності власників водного транспорту;
- страхування водного транспорту (суден);
- добровільне страхування в секторі малого та середнього бізнесу;
- страхування майна юридичних осіб;
- страхування залізничного транспорту.

3. Медичне страхування – програми медичного страхування для клієнтів-юридичних осіб (колективне страхування груп від 10 чоловік).

4. Страхування сільськогосподарських ризиків:

- страхування сільськогосподарських культур;
- страхування тварин;
- страхування гідро біонтів.

5. Страхування вантажів.

Структура організації – це логічні взаємовідношення рівнів управління та функціональних сфер, побудовані в такій формі, яка дає змогу найефективніше досягти цілей організації.

Організаційна структура зумовлює процес управління, а також створює систему, за допомогою якої здійснюється планування, керівництво і контроль за діяльністю організації [19, с. 180].

Структура компанії СК УНІКА побудована відповідно до страхових продуктів, які вона поширює. Організаційна структура даної страхової компанії представлена на рис. 2.1.

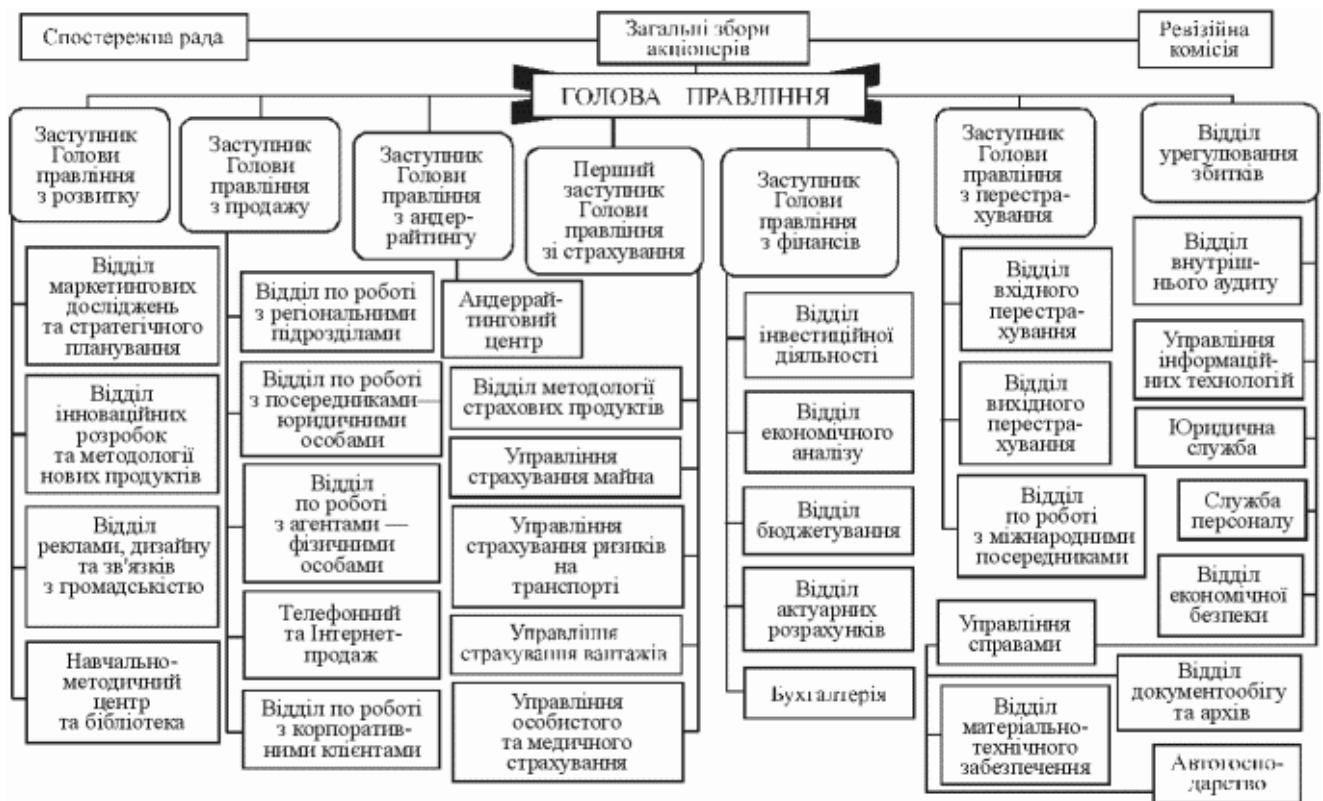

Рис. 2.1. Організаційна структура СК «Уніка»

В СК УНІКА використовується дивізіональна організаційна структура. Групування видів діяльності здійснюється за принципом розподілу праці за цілями. Управління компанією здійснюється відповідно до Статуту і Установчого договору СК УНІКА.

В управлінні беруть участь наступні організаційні одиниці: Збори акціонерів; Наглядова Рада; Правління; Голова правління.

Таким чином, органи управління виконують функції стратегічного керування компанією, а структурні підрозділи сконцентровані на більш оперативній роботі по різних напрямках діяльності компанії.

2.2. Аналіз фінансово – економічного стану страхової компанії

Аналіз фінансового стану страхової компанії є необхідним етапом для розробки планів і прогнозів фінансового оздоровлення підприємств. Основні показники фінансового стану страхової компанії :

- ділова активність;
- фінансова стійкість;
- ліквідність;
- платоспроможність;
- рентабельність.

Для оцінки фінансового стану ПрАТ «Страхова компанія «Уніка» проведемо аналіз таких показників.

Розраховано основні техніко-економічні показники діяльності страхової компанії (табл. 2.1) на основі даних річної фінансової звітності за період 2013 – 2018 рр., яка наведена у додатках А, Б [20, с. 98]. З даних табл. 2.1 можна зробити наступні висновки щодо зміни у 2018 році відносно 2017 року основних техніко-економічних показників діяльності ПрАТ «Страхова компанія «Уніка»: спостерігається збільшення чистого доходу від реалізації продукції на 47,6 %, в свою чергу валовий прибуток у звітному періоді становив 732 217 тис грн, який збільшився відповідно до 2017 року на 195 988 тис грн; чистий прибуток в аналізованому році склав 25 151 тис грн, середньорічна вартість основних засобів у 2018 році складає 417 480 тис грн, а в 2017 р. – 433 077 тис грн.

Середньорічна оплата праці працівників збільшилася в розрахунковому році на 36,2 тис грн/особу і склала 153,7 тис грн/особу, при цьому відбулося одночасне зростання чисельності промислово-виробничого персоналу на 20 осіб та фонду оплати праці на 31 436 тис грн.

Таблиця 2.1

**Основні фінансово - економічні показники діяльності
ПрАТ «Страхова компанія «Уніка» за період 2013 – 2018 рр.**

Показник	Рік						Абсолютне відхилення						Темп зростання (зниження), %					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2018/ 2017	2017/ 2016	2016/ 2015	2015/ 2014	2014/ 2013	2018/ 2013	2018/ 2017	2017/ 2016	2016/ 2015	2015/ 2014	2014/ 2013	2018/ 2013
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Чистий дохід від реалізації продукції, тис грн	509883	560066	670900	810867	980161	1446445	+466284	+169294	+139967	+110834	+50183	+936562	47,6	20,9	20,9	19,8	9,8	183,7
Валов приб, тис грн	313253	305656	354060	454891	536229	732217	+195988	+81338	+100831	+48404	-7597	+418964	36,5	17,9	28,5	15,8	-2,4	133,7
Чист приб, тис грн	41573	13369	159702	85206	39119	25151	-17968	-46087	-74496	+146333	-28204	-16422	-35,8	-54,1	-46,6	1094,5	-67,8	-39,5
Середньорічна вартість основних засобів, тис грн	110703,5	124031	184269,5	377455	433077	417480	-15597	+55622	+193185,5	+60238,5	+13327,5	+306776,5	-3,6	+14,7	+104,8	+48,6	+12,0	+277,1
Чисельність ПВП, осіб	1103	1134	1052	941	870	890	+20	-71	-111	-82	+31	-213	2,3	-7,5	-10,6	-7,2	2,8	-19,3
Фонд оплати праці, тис грн	72777	73487	69553	86708	105363	136799	31436	+18655	+17155	-3934	+710	+64022	29,8	21,5	24,7	-5,3	0,9	87,97
Середньорічна оплата праці, тис грн /особу	65,98	64,8	65,7	92,1	121,1	153,7	+36,2	+29	+26,4	+0,9	-1,18	87,72	+29,9	31,5	40,2	1,4	-1,8	132,9

Для аналізу достатності коштів для формування запасів доцільно визначити абсолютні показники фінансової стійкості [21, с. 9]. Їх розрахунок представлено в табл. 2.2. З даної таблиці можна зробити наступні висновки:

Коефіцієнт забезпеченості власними коштами характеризує рівень забезпеченості підприємства власними джерелами формування оборотних активів. Позитивним значенням коефіцієнта прийнято вважати 0,1, за якого можна вважати компанія забезпечена джерелами формування оборотних коштів. Як бачимо у 2013 та 2015 роі показник компанії перевищує нормативне значення і становить 0,21 та 0,2 відповідно, у 2014 та 2017 роках коефіцієнт наближається до нормативного значення і становить 0,08 та 0,07 відповідно. У 2016 та 2018 роках коефіцієнт становив -0,22 та -0,03 відповідно, що спричинено великим розміром необоротних активів.

Коефіцієнт автономії свідчить про здатність підприємства забезпечити свою заборгованість майном, нормативом вважається значення коефіцієнта 0,5 і більше. У 2013 та 2014 роках становив 0,35 та 0,28, 2015 рік – коефіцієнт зріс на 0,09 та дорівнював 0,37, починаючи з 2016 коефіцієнт має тенденцію до постійного зниження, так у 2016 році він дорівнював 0,35, у 2017 році – 0,25, у 2018 році – 0,13.

Коефіцієнт співвідношення власних і позикових коштів у 2013 становив 1,86, у 2014 році значно зріс і дорівнював 2,51 (допустиме значення коефіцієнта 1, тобто рівновага власних і позичених коштів), у 2015 році він знизився на 0,82 і дорівнював 1,69, в 2016 році зріс на 0,19 та становив 1,88, у 2017 році коефіцієнт становив 3,0, а у 2018 зріс на 3,83 та становив 6,83.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу у 2014 році знизився в порівнянні з попереднім роком на 0,29 і дорівнював 0,21, у 2015 році коефіцієнт зріс на 0,20 і становив 0,41, у 2016 році дорівнював -0,34, проте у 2017 році зріс на 0,56 та становив 0,22, у 2018 році коефіцієнт становив -0,19 що спричинено великим розміром необоротних активів. Позитивним значення коефіцієнту маневреності власного капіталу є значення 0,1 і вище.

Таблиця 2.2

Показники фінансової стійкості страхової компанії «Уніка» за 2013-2018 рр.

Назва показника	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Абсолютне відхилення						Приріст, %					
							2018-2017	2017-2016	2016-2015	2015-2014	2014-2013	2018-2013	2018-2017	2017-2016	2016-2015	2015-2014	2014-2013	2018-2013
Коефіцієнт співвідношення власних і позикових коштів	1,86	2,51	1,69	1,88	3,0	6,83	3,83	1,12	0,19	-0,82	0,65	4,97	127,67	59,57	11,19	-32,68	35,31	267,2
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,50	0,21	0,41	-0,34	0,22	-0,19	-0,41	0,56	-0,75	0,20	-0,29	-0,69	-186,4	164,7	-183,47	98,22	-58,28	-138,0
Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	0,21	0,08	0,20	-0,22	0,07	-0,03	-0,1	0,29	-0,42	0,12	-0,14	-0,24	-142,9	131,8	-214,37	156,27	-63,87	-114,29
Коефіцієнт автономії	0,35	0,28	0,37	0,35	0,25	0,13	-0,12	-0,1	-0,02	0,09	-0,07	-0,22	-48,0	-28,6	-6,57	30,50	-18,66	-62,86

Для фінансування операційної діяльності страховик використовує позикові та власні кошти. Страхова компанія має власний оборотний капітал, який протягом 2018 року значно зростає, що є позитивним явищем. Позитивним явищем також є наявність робочого капіталу страхової компанії, що вказує на те, що у фінансуванні основного виду діяльності беруть участь довгострокові зобов'язання. Робочий капітал у 2018 році порівняно з 2017 роком збільшився на 572 217 тис грн.

Зростання робочого капіталу протягом періоду є також відображенням зменшення операційних ризиків. Для забезпечення запасів і затрат достатньо власних обігових коштів ($ZB < BOK$), отже тип фінансової стійкості страхової компанії є абсолютним. Це свідчить про гарантовану платоспроможність страховика. Разом з абсолютними показниками фінансової стійкості для більш детального аналізу доцільно також розраховувати відносні аналітичні показники – коефіцієнти фінансової стійкості. Аналіз відносних показників фінансової стійкості наведено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Аналіз відносних показників фінансової стійкості ПрАТ «Страхова компанія «УНІКА» за період 2013 – 2018 рр.

Найменування показників	Рік						Абсолютне відхилення					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2014/ 2013	2015/ 2014	2016/ 2015	2017/ 2016	2018/ 2017	2018/ 2013
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Коефіцієнт інвестування (Кінв)	1,99	1,26	1,7	0,7	1,3	0,8	-0,73	+0,44	-1,0	+0,6	-0,5	-1,19
Індекс постійного активу (Іпа)	0,5	0,79	0,59	1,3	0,8	1,2	+0,29	-0,2	+0,71	-0,5	-0,4	0,7
Коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу(Кман)	0,5	0,21	0,41	-0,34	0,22	-0,19	-0,29	+0,2	-0,75	+0,56	-0,41	-0,69
Коефіцієнт маневреності власного капіталу (Кмвк)	0,69	0,58	0,63	0,35	0,59	0,50	-0,11	+0,05	-0,28	+0,24	-0,09	-0,19
Коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів власними джерелами	98,44	63,5	187,54	-143,5	58,2	-58,6	-34,94	124,04	-331,04	+201,7	-116,8	-157,04
Коефіцієнт покриття запасів робочим капіталом (Кпз)	388,31	618,68	771,92	422,9	616,7	1223,1	+230,37	+153,24	-349,02	+193,8	+606,4	+834,79
Коефіцієнт стабільності структури оборотних активів (Кзвок)	0,21	0,08	0,2	-0,22	0,07	-0,03	-0,13	+0,12	-0,42	0,29	-0,1	-0,24
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів робочим капіталом	0,84	0,75	0,81	0,66	0,73	0,59	-0,09	+0,06	-0,15	+0,07	-0,14	-0,25

Виходячи з аналізу відносних показників фінансової стійкості страховика, можна стверджувати, що постійні активи профінансовані за рахунок власного капіталу. Для забезпечення фінансової стійкості компанії це є позитивним явищем.

У звітному періоді коефіцієнт інвестування зменшився, і це вказує на зменшення можливостей фінансування за рахунок власних, довгострокових і поточних активів.

Індекс постійного активу перевищує 1, що говорить про те, що страхова компанія використовує короткострокові кредити у своїй діяльності, що збільшує фінансові ризики і негативно впливає на рівень фінансової стійкості компанії в майбутньому.

Коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу в 2018 році склав -0,19 пункту, що на 0,41 менше попереднього року. Зниження коефіцієнта свідчить про зменшення частки використання власних коштів в обороті, що є негативним явищем з точки зору зростання вартості і ризиків фінансування поточної діяльності та відображає нестачу власного оборотного капіталу.

З фінансової точки зору, чим вище коефіцієнт маневреності власного капіталу, тим краще. Ми бачимо тенденцію до зменшення цього коефіцієнта в 2017 – 2018 рр., що показує, зменшення частки власного капіталу, що спрямований на фінансування оборотних активів.

Коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів власними джерелами у 2018 році значно менше ніж нормативне значення (нормативне значення - 1), тобто у страхової компанії надлишок запасів для проведення нормальної операційної діяльності.

Коефіцієнт покриття запасів робочим капіталом більше 1, що свідчить про те, що виробничий процес повністю фінансується за рахунок постійних пасивів, що є позитивним явищем, оскільки знижує ризик неплатоспроможності в короткостроковому періоді.

Коефіцієнт стабільності структури оборотних активів в 2018 році має від'ємне значення $-0,03\%$, що свідчить про зниження фінансової стійкості страхової компанії.

Коефіцієнт забезпечення оборотних активів робочим капіталом в 2018 році показує, що 59% оборотних активів профінансовано постійними активами, тобто власним капіталом і довгостроковими зобов'язаннями. Чим більшими є значення коефіцієнта, тим меншим є ризик втрати платоспроможності в довгостроковій перспективі.

Ліквідність – це здатність підприємства розраховуватися за своїми поточними зобов'язаннями шляхом перетворення активів на гроші [22, с. 54]. Аналіз показників ліквідності наведений у табл. 2.4.

Відповідно до даних, розрахованих в табл. 2.4, можна зробити наступні висновки щодо ліквідності та платоспроможності страхової компанії.

Коефіцієнт поточної ліквідності показує, що у 2017 році на кожен 1 гривню поточних зобов'язань (боргів) страхова компанія має 3,75 грн поточних активів, а у 2018 році – 2,46 грн. Значення показника щороку зменшується, але воно є більшим за нормативне, і це є позитивною характеристикою діяльності страховика.

Організація як в 2017 році, так і в 2018 році спроможна погасити свої поточні зобов'язання, оскільки коефіцієнт абсолютної ліквідності 1,87 та 0,6 відповідно, тобто в компанії достатньо готівки та еквівалентів грошових коштів. В 2018 році страхова компанія може погасити в поточний момент всі свої короткострокові борги на 60% , а в 2013 році – на 413% . Та ці зрушення не мають негативного впливу, адже теоретично достатнім вважається, якщо коефіцієнт абсолютної ліквідності є вищим за $0,2 - 0,35$ пунктів.

Таблиця 2.4

**Аналіз показників ліквідності та платоспроможності ПрАТ «Страхова компанія «УНІКА»
за період 2013 – 2018 рр., тис грн.**

Найменування показників	Рік						Абсолютне відхилення					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2014/ 2013	2015/ 2014	2016/ 2015	2017/ 2016	2018/ 2017	2018/ 2013
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	6,09	3,94	5,2	2,95	3,75	2,46	-2,15	+1,26	-2,25	+0,8	-1,29	-3,63
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	4,13	2,19	3,92	1,76	1,87	0,6	-1,94	+1,73	-2,16	+0,11	-1,27	-3,53
Коефіцієнт швидкої ліквідності	6,08	3,93	5,2	2,95	3,74	2,46	-2,15	+1,27	-2,25	+0,79	-1,28	-3,62
Власний оборотний капітал	358023	402139	612134	410220	982437	1698937	+44116	+209995	-201914	+572217	+716500	+1341083

У звітному періоді порівняно з базисним коефіцієнт швидкої ліквідності зменшився на 1,28 пункту і становив 2,46 пункту, це характеризує негативні зміни в діяльності страховика. Та все ж таки значення коефіцієнт поточної ліквідності в 2018 році свідчить про те, що страхова компанія має можливість погасити короткострокові зобов'язання у разі його критичного становища.

Збільшення власного оборотного капіталу у 2018 році свідчить про те, що компанія може погашати поточні зобов'язання та має достатньо фінансових ресурсів для розширення своєї діяльності та інвестицій.

Отже, на основі аналізу та розрахунків коефіцієнтів ліквідності, а також їх порівняння з нормативними значеннями, встановили, що незважаючи на те, що відбулося зменшення значень коефіцієнтів звітного періоду до попереднього періоду, всі показники даної групи відповідають нормативним значенням, що є позитивним явищем для страхової компанії.

Для перевірки здатності страхової компанії розраховуватися за зобов'язаннями власним майном у визначені періоди часу необхідним є проведення аналізу ліквідності балансу. Ліквідність балансу визначається ступенем покриття зобов'язань страховика його активами. Аналіз показників ліквідності балансу наведено у табл. 2.5.

На основі розрахунків, необхідно порівняти підсумки з кожної групи активів та пасивів. Баланс вважається абсолютно ліквідним за виконання таких умов: перші три групи активів повинні перевищувати перші три групи пасивів відповідно, а четверта група активів повинна бути меншою за відповідну групу пасивів.

З табл. 2.5 видно, що ліквідність балансу ПрАТ «Страхова компанія «Уніка» порушена. В страховій компанії виконується перша нерівність в усі аналізовані роки – найліквідніші активи перевищують найтерміновіші зобов'язання. Це свідчить про те, що страховик є платоспроможним на дату складання балансу, тобто у нього достатньо коштів для погашення всіх найбільш термінових зобов'язань.

Таблиця 2.5

Оцінка ліквідності балансу ПрАТ «Страхова компанія «УНІКА» за 2013-2018 роки

Рік	A1	П1	Виконання нерівності	A2	П2	Виконання нерівності	A3	П3	Виконання нерівності	A4	П4	Виконання нерівності
2013	289886	53464	так	131578	16779	так	6802	267254	ні	91112	181881	так
2014	299902	93696	так	232434	43135	так	6634	360862	ні	156950	198227	так
2015	571249	105645	так	179696	39946	так	6780	463417	ні	211589	360306	так
2016	369776	155480	так	247894	54524	так	2554	549443	ні	543321	404098	ні
2017	669478	285965	так	668939	71482	так	1811	889740	ні	322833	415530	так
2018	701907	1051238	так	2158166	112169	так	2271	1780279	ні	512127	430785	ні

Друга нерівність – перевищення активів, що швидко реалізуються над короткостроковими пасивами – також виконується, і це означає, що страхова організація може бути платоспроможною в найближчому майбутньому, тобто своєчасно і в достатньому обсязі отримає кошти від дебіторів і своєчасно, в повному обсязі погасить зобов'язання перед кредиторами.

Активи, що повільно реалізуються є меншими за довготермінові пасиви за усі досліджувані роки. Це є негативним явищем для страховика і означає, що страхова компанія не може бути платоспроможною протягом періоду, що в середньому дорівнює періоду одного обороту оборотних коштів після дати складання балансу.

Четверта нерівність дотримується протягом 2013 – 2015 рр. та у 2017р., і означає, що активи, що важко реалізуються перекриваються постійними пасивами.

Незважаючи на те, що більшість умов ліквідності балансу в усі аналізовані роки виконується, все ж таки недотримання однієї з нерівностей означає, що ліквідність балансу порушена. Баланси ліквідності за декілька періодів дають змогу отримати інформацію про тенденції щодо зміни фінансового стану страховика. Баланс ліквідності є одним із джерел інформації для складання фінансового плану.

Ризик незбалансованості ліквідності – це можливе невиконання зобов'язань страхової компанії внаслідок неспівпадання надходжень і видатків грошових коштів за термінами, сумами і в розрізі валют.

Оцінка ризику незбалансованої ліквідності проводиться на підставі групування активів за рівнем ліквідності, а пасивів – за термінами виконання зобов'язань. Найзручнішою формою проведення аналізу ризику незбалансованої ліквідності є побудова матриці збалансування ліквідності [22, с. 55].

Розглянемо матрицю збалансування ліквідності за останній аналізований рік (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

**Матриця збалансування ліквідності ПрАТ «Страхова компанія «УНІКА»
за 2018 рік**

Усього по групі			Групи пасивів				Разом пасивів
			П1	П2	П3	П4	
			1051238	112169	1780279	430785	
Групи активів	A1	701907	701907				
	A2	2158166	349331	112169	169666		
	A3	2271			2271		
	A4	512127			81342	430785	
Разом активів		3374471	1051238	112169	1780279	430785	3374471

Відповідно до даних, наведених в табл. 2.6, можна зробити висновки про існування ризику незбалансованої ліквідності. Суми, які розташовані нижче і вище діагоналі матриці є розривами ліквідності. Обсягів найліквідніших активів не вистачає на покриття найтерміновіших зобов'язань. Проте, за рахунок активів, що швидко реалізуються покриваються майже всі групи пасивів, що свідчить про надлишок ресурсів, який спрямовується на погашення пасивів з більшим терміном виконання.

Ділова активність страховика у фінансовому аспекті проявляється передусім у швидкості обороту його засобів. Аналіз її полягає у дослідженні рівнів і динаміки різних фінансових коефіцієнтів оборотності, які є відносними показниками фінансових результатів діяльності господарюючого суб'єкта [23, с. 9].

Швидкість перетворення капіталу страховика в грошову форму безпосередньо відображає рівень його платоспроможності, а, отже, показники оборотності мають велике значення для оцінки фінансового стану страховика, оскільки швидкість обертання капіталу, тобто швидкість перетворення його в грошову форму, чинить безпосередній вплив на платоспроможність страхової компанії. Зростання швидкості обігу відображає підвищення виробничо-технічного потенціалу страховика.

Загальна оборотність усіх засобів складається з суми показників оборотності окремих елементів цих засобів. Аналіз показників ділової активності подано у табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Аналіз показників ділової активності ПрАТ «Страхова компанія «УНІКА» за період 2013 – 2018 рр., тис грн

Найменування показників	Рік						Абсолютне відхилення					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2018/ 2017	2017/ 2016	2016/ 2015	2015/ 2014	2014/ 2013	2018/ 2013
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Оборотність активів (коефіцієнт трансформації)	0,91	0,92	0,81	0,76	0,69	0,57	-0,12	-0,07	-0,05	-0,11	+0,01	-0,34
Коефіцієнт оборотності обігових коштів	1,14	1,16	1,03	1,18	1,0	0,69	-0,31	-0,18	+0,15	-0,13	+0,02	-0,45
Період одного обороту обігових коштів	315,79	310,34	349,51	305,08	360,0	521,74	+161,74	+54,92	-44,43	+39,17	-5,45	+205,95
Коефіцієнт оборотності запасів	292,17	323,68	439,14	403,83	346,42	479,03	+132,61	-57,41	-35,31	+115,46	+31,51	+186,86
Період одного обороту запасів	1,25	1,13	0,83	0,89	1,04	0,75	-0,29	+0,15	+0,06	-0,3	-0,12	-0,5
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	6,3	7,17	8,23	10,46	5,62	2,13	-3,49	-4,84	+2,23	+1,06	+0,87	-4,17
Період погашення дебіторської заборгованості	57,14	50,21	43,74	34,42	64,06	169,01	+104,95	+29,64	-9,32	-6,49	-6,93	+111,87
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	26,96	24,13	18,86	19,96	18,3	21,0	+2,7	-1,66	+1,1	-5,27	-2,83	-5,96
Період погашення кредиторської заборгованості	9,74	14,92	19,09	18,04	19,67	17,14	-2,53	+1,63	-1,05	+4,17	+5,18	+7,4
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	3,02	2,95	2,4	2,12	2,39	3,42	+1,03	+0,27	-0,28	-0,55	-0,07	+0,4

Згідно розрахунків табл. 2.7 коефіцієнт оборотності активів показує, що у 2018 році повний цикл виробництва й обігу становив 0,57 рази, що на 0,12 раз менше попереднього року. Зниження цього показника оцінюється негативно для страхової компанії, так як швидкість обороту зменшується і відповідно знижується прибутковість.

Коефіцієнт оборотності оборотних активів показує, що у 2018 році з кожної гривні оборотних активів страховика отримано дохід в сумі 0,69 грн, що на 0,31 грн менше, ніж в попередньому році, що свідчить про неефективне використання оборотних ресурсів страхової компанії.

Коефіцієнт оборотності запасів дає можливість встановити швидкість обороту запасів для забезпечення виконання завдання з продажу готової продукції, в 2017 – 2018 роках цей показник відповідно склав 346,42 та 479,03 разів. Зростання цього коефіцієнта на 132,61 разів свідчить про ефективне та економне використання запасів.

Для запобігання кризи неплатежів, важливе значення має аналіз оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості. Показник дебіторської заборгованості у 2017 році показує, що 5,62 разів протягом періоду обсяги надходження від реалізації можуть вмістити в собі залишок боргових прав, його зменшення у 2018 році на 3,43 раз свідчить про погіршення платіжної дисципліни та збільшення обсягів продажу продукції з відстроченням платежу за строками.

Показник кредиторської заборгованості показує, що у 2018 році є заборгованість, але порівняно з 2013 роком вона зменшилась. Це свідчить про те, що страхова компанія вчасно не повертає борги постачальникам, а залишає на довший період суму кредиторської заборгованості на своєму рахунку.

З показника тривалості погашення дебіторської заборгованості видно, що у 2018 році страховій компанії повільніше повертають кошти за реалізовану продукцію на 104,95 дні порівняно з попереднім роком.

Період погашення кредиторської заборгованості у 2017 році становив 19,67 дні, а у 2018 році – 17,14 днів, тобто страхова компанія трохи швидше

повертає позикові кошти порівняно з попереднім роком, що як наслідок коштів в обігу страховика зменшуються.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу в 2018 році збільшився порівняно з 2017 роком на 1,03 пунктів і складає 3,42 раз. Це свідчить про покращення ділової активності в розрізі пасивів і це може призвести до зменшення фінансового ризику в майбутньому.

Рентабельність – це відносний показник економічної ефективності, який відображає ступінь прибутковості операційної діяльності страхової компанії. Для аналізу рентабельності страховика доцільно проводити дослідження як поточного рівня рентабельності, так і динаміку його зміни. Страхова компанія є рентабельною, якщо вона має прибуток і позитивні значення показників рентабельності. Аналіз показників рентабельності подано у табл. 2.8.

Аналізуючи дані табл. 2.8, бачимо, що у 2018 році рентабельність активів зменшилася. Це свідчить про те, що кожна гривня, яка вкладена в активи страховика у звітному періоді приносить чистого прибутку менше на 0,06 грн, ніж у попередньому році.

Рентабельність власного капіталу в 2018 році становить 6 %, що на 4 % менше за показник попереднього періоду, і це свідчить про зменшення величини прибутку, яку приносить кожна гривня власного капіталу.

Рентабельність зароблених страхових премій за валовим прибутком від реалізації зменшилась на 0,04 пунктів, це характеризує негативні зрушення, адже окупність витрат валовим прибутком спала у звітному періоді.

У 2017 році показник чистої рентабельності зароблених страхових премій склав 4 %, а у 2018 році – 2 %. Спостерігається тенденція до його зменшення, тобто кількість чистого прибутку, що надходить страховій компанії в кожній гривні зароблених страхових премій зменшується.

Таблиця 2.8

Аналіз показників рентабельності ПрАТ «Страхова компанія «УНІКА» за період 2013 – 2018 рр., тис грн

Найменування показників	Рік						Абсолютне відхилення					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2014/ 2013	2015/ 2014	2016/ 2015	2017/ 2016	2018/ 2017	2018/ 2013
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Рентабельність активів за чистим прибутком	0,08	0,02	0,16	0,08	0,03	0,01	-0,06	+0,14	-0,08	-0,05	-0,02	-0,07
Рентабельність власного капіталу	0,23	0,07	0,44	0,22	0,1	0,06	-0,16	+0,37	-0,22	-0,12	-0,04	-0,13
Рентабельність зароблених страхових премій за прибутком від реалізації	0,61	0,55	0,53	0,56	0,55	0,51	-0,06	-0,02	+0,03	-0,01	-0,04	-0,1
Рентабельність зароблених страхових премій за прибутком від операційної діяльності	0,04	-0,004	0,1	0,06	0,01	-0,03	-0,044	+0,1	-0,04	-0,05	-0,04	-0,07
Рентабельність зароблених страхових премій за чистим прибутком	0,08	0,02	0,24	0,11	0,04	0,02	-0,06	+0,22	-0,13	-0,07	-0,02	-0,06

Оцінка платоспроможності страхових організацій здійснюється за показником, який у законодавстві носить назву «запас платоспроможності». Законодавство розрізняє поняття фактичного і нормативного запасу платоспроможності. Показник фактичного запасу обчислюється однаково для страховиків, що здійснюють страхування життя, і для страховиків, що провадять загальне страхування. Висновок щодо достатнього рівня платоспроможності страхових організацій роблять на підставі порівняння показників фактичного запасу платоспроможності з нормативним [23, с. 412].

За своїм економічним змістом фактичний запас платоспроможності являє собою чисті активи страховика, тобто власні кошти, вільні від зобов'язань.

Розрахунки для оцінки платоспроможності страхової компанії наведено в табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Розрахунки для оцінки платоспроможності ПрАТ «Страхова компанія «УНІКА» за період 2015 – 2018 рр., тис грн

Найменування показників	Рік			
	2015	2016	2017	2018
1	2	3	4	5
Фактичний запас платоспроможності (нетто-активи) = загальна сума активів(р.1300) – сума нематеріальних активів (р.1000) – загальна сума зобов'язань (р.1695 +р.1595), тис. грн.	147 312	171 998	188 381	350 684
Нормативний запас платоспроможності для страховиків, які здійснюють види страхування, інші, ніж страхування життя, - більша із визначених величин:	88 090,65	78 809,4	51 166,26	100 599,75
1)[Сума надходжень страхових премій за попередні 12 місяців – 0,5*(сума страхових премій, належних перестраховикам)] * 0,18	88 090,65	78 809,4	51 166,26	100 599,75
2)[Сума здійснених виплат протягом попередніх 12 місяців – 0,5 * (сума страхових премій, компенсованих перестраховиками)] * 0,26	39 217,36	40 440,92	40 162,72	90 244,44
Величина перевищення фактичного запасу платоспроможності страховика над розрахунковим нормативним запасом = фактичний запас – більша величина нормативного запасу платоспроможності страховика	59 221,35	93 188,6	137 214,74	250 084,25

Виходячи з розрахунків, ПрАТ «Страхова компанія «УНІКА» повинна мати нормативний запас платоспроможності на кінець аналізованого року на рівні 100 599,75 тис грн. Фактичний запас платоспроможності за балансом на

цей час склав 350 684 тис грн. Компанія має значне перевищення запасу платоспроможності над нормативним, що свідчить про її платоспроможність.

Показником фінансового стану страховика, окрім рівня його платоспроможності, також виступає сукупність інших залежних показників.

Відповідно до ЗУ «Про фінансові послуги і державне регулювання ринків фінансових послуг» з метою стандартизації процедур здійснення аналізу діяльності страховиків, виявлення ризиків у їхній діяльності, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Держфінпослуг) у 2005 р. затвердила Рекомендації щодо аналізу діяльності страховиків у виді тестів раннього попередження [24, с. 9].

Тести раннього попередження – це система порівняння фактичних фінансових показників діяльності страховиків з визначеними Держфінпослуг показниками, їх узагальнення та оцінка ризиків діяльності страховиків [25, с. 262].

Відповідно до Рекомендацій здійснюється аналіз капіталу, активів, перестраховування, страхових резервів, дохідності, ліквідності і надається відповідна оцінка.

Оцінки виставляються по 4-бальній системі в залежності від діапазону, в який потрапило значення відповідного показника.

На основі проведених тестів раннього попередження страховики можуть отримати такі оцінки:

- «1» (стійка) – фінансові показники знаходяться на високому рівні;
- «2» (задовільна) – відсутні серйозні проблеми, фінансові показники знаходяться на середньому рівні;
- «3» (гранична) – фінансовий стан викликає побоювання, фінансові показники знаходяться на рівні значно нижчому за середній;
- «4» (незадовільна) – вважається неприпустимим, фінансовий стан є дуже нестабільним.

Результати тесту для ПрАТ «Страхова компанія «УНІКА» наведено у табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Тести раннього попередження
ПрАТ «Страхова компанія «УНІКА» на «31» грудня 2018 р.

№ п/п	Вид показника	Розраховане значення показника	Оціночна шкала	Коефіцієнт	Фактична оцінка
1	2	3	4	5	6
1	Показник дебіторської Заборгованості (ПДЗ)	267,42	1. $0 \leq \text{ПДЗ} < 50$ 2. $50 \leq \text{ПДЗ} < 75$ 3. $75 \leq \text{ПДЗ} < 100$ 4. $100 \leq \text{ПДЗ}$	0,04	0,16
2	Показник ліквідності активів (ПЛА)	3,03	1. $95 \leq \text{ПЛА}$ 2. $80 \leq \text{ПЛА} < 95$ 3. $65 \leq \text{ПЛА} < 80$ 4. $\text{ПЛА} < 65$	0,10	0,40
3	Показник ризику страхування (ПРС)	493,77	1. $\text{ПРС} \leq 100$ 2. $100 < \text{ПРС} \leq 200$ 3. $200 < \text{ПРС} \leq 300$ 4. $300 < \text{ПРС}$	0,06	0,24
4	Зворотний показник платоспроможності (ЗПП)	711,93	1. $0 < \text{ЗПП} \leq 20$ 2. $20 < \text{ЗПП} \leq 50$ 3. $50 < \text{ЗПП} \leq 75$ 4. $75 < \text{ЗПП}$, $\text{ЗПП} \leq 0$	0,18	0,72
5	Показник доходності (ПД)	6,08	1. $50 < \text{ПД}$ 2. $25 < \text{ПД} \leq 50$ 3. $0 \leq \text{ПД} \leq 25$ 4. $\text{ПД} < 0$	0,06	0,18
6	Показник обсягів страхування (андеррайтингу) (ПА)	43,46	1. $\text{ПА} \leq 50$ 2. $50 < \text{ПА} \leq 100$ 3. $100 < \text{ПА} \leq 110$ 4. $110 < \text{ПА}$	0,06	0,06
7	Показник змін у капіталі (ПЗК)	102,61	1. $10 < \text{ПЗК}$ 2. $5 < \text{ПЗК} \leq 0$ 3. $0 < \text{ПЗК} \leq 5$ 4. $\text{ПЗК} \leq 0$	0,06	0,06
8	Показник змін у сумі чистих премій за всіма полісами (ПЗЧП)	155,54	1. $40 \leq \text{ПЗЧП}$ 2. $33 \leq \text{ПЗЧП} < 40$ 3. $10 \leq \text{ПЗЧП} < 33$ 4. $\text{ПЗЧП} < 10$	0,06	0,06
9	Показник незалежності від перестрахування (ПНП)	70,85	1. $50 \leq \text{ПЗП}$ 2. $40 \leq \text{ПЗП} < 50$ 3. $30 \leq \text{ПЗП} < 40$ 4. $\text{ПЗП} < 30$, $85 \leq \text{ПЗП}$	0,18	0,18
10	Показник відношення чистих страхових резервів та капіталу (ПВРК)	176,05	1. $0 < \text{ПВРК} \leq 50$ 2. $50 < \text{ПВРК} \leq 75$ 3. $75 < \text{ПВРК} \leq 100$ 4. $100 < \text{ПВРК}$, $\text{ПВРК} \leq 0$	0,16	0,64
11	Показник доходності інвестицій (ПДІ)	9,75	1. $10 \leq \text{ПДІ}$ 2. $5 \leq \text{ПДІ} < 10$ 3. $0 \leq \text{ПДІ} < 5$ 4. $\text{ПДІ} < 0$	0,04	0,08
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА					2,78

З табл. 2.10 видно, що ПрАТ «Страхова компанія «УНІКА» має оцінку «3», це свідчить про те, що фінансовий стан викликає побоювання, фінансові показники знаходяться на рівні значно нижчому за середній.

Отже, ПрАТ «Страхова компанія «УНІКА» здійснює всі види страхування, має досить широкий портфель страхових послуг, головне місце у якому посідають обов'язкові види страхування.

Показники фінансово-господарського стану за досліджуваний період здебільшого відповідають нормативним значенням, проте деякі з них мають тенденцію до зменшення та негативного відхилення від нормативних значень. Все це свідчить про те, що компанія залишається фінансово стійкою та платоспроможною, але повина більш ефективно управляти своїми ресурсами задля збереження показників своєї діяльності на беззбитковому рівні.

2.3. Оцінка оптимізації структури страхового портфеля на основі аналізу грошових потоків

Велику роль при формування оптимального страхового портфеля для страхових компаній відіграють грошові потоки, зокрема через специфіку їх діяльності, яка безпосередньо пов'язана з грошовими коштами. Так, страхова організація повинна мати певну частину грошових коштів для здійснення виплат страхових відшкодувань у разі настання страхових подій. Відповідно до свого призначення такі кошти називають «страхові резерви».

Страхова компанія «Уніка» має такі види резервів:

- Резерви незароблених премій.
- Резерв заявлених, але не виплачених збитків.
- Резерв збитків, які виникли, але не заявлені.

Розглянемо детальніше страхові резерви страхової компанії «Уніка» в таблицях 2.11 та 2.12.

Таблиця 2.11

Динаміка страхових резервів СК «Уніка» за 2013-2018 рр.

Види страхових резервів:	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Абсолютне відхилення						Приріст, %					
							2018/ 2017	2017/ 2016	2016/ 2015	2015/ 2014	2014/ 2013	2018/ 2013	2018/ 2017	2017/ 2016	2016/ 2015	2015/ 2014	2014/ 2013	2018/ 2013
Резерви незароблених премій	141418	188349	305396	383731	587931	642951	55020	204200	78335	117047	46931	501533	9,36	53,21	25,65	62,14	33,19	354,6
Резерв заявлених, але не виплачених збитків	105665	140348	115645	122697	268850	1087987	819137	146153	7052	-24703	34683	982322	304,7	119,1	6,10	-17,60	32,82	929,6
Резерв збитків, які виникли, але не заявлені	20171	32165	42376	43015	32323	49341	17018	-10692	639	10211	11994	29170	52,65	-24,9	1,51	31,75	59,46	144,6
Всього:	267254	360862	463417	549443	889104	1780279	891175	339661	86026	102555	93608	1513025	100,2	61,82	18,56	28,42	35,03	566,1

Таблиця 2.12

Структура страхових резервів СК «Уніка» за 2013-2018 рр.

Види страхових резервів:	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Структура, %						Відхилення по структурі					
							2013	2014	2015	2016	2017	2018	2018/ 2017	2017/ 2016	2016/ 2015	2015/ 2014	2014/ 2013	2018/ 2013
Резерви незароблених премій	141418	188349	305396	383731	587931	642951	52,92	52,20	65,91	69,84	66,13	36,12	-30,0	-3,71	3,93	13,71	-0,74	-16,8
Резерв заявлених, але не виплачених збитків	105665	140348	115645	122697	268850	1087987	39,54	38,89	24,95	22,33	30,23	61,11	30,88	7,93	-2,62	-13,9	-0,65	21,57
Резерв збитків, які виникли, але не заявлені	20171	32165	42376	43015	32323	49341	7,54	8,91	9,14	7,83	3,64	2,77	-0,87	-4,19	-1,31	0,23	1,37	-4,77
Всього:	267254	360862	463417	549443	889104	1780279	100	100	100	100	100	100	-	-	-	-	-	-

З даних табл. 2.11 та 2.12 можна зробити висновки.

Резерв незароблених премій протягом шести років поступово зростає від 141418 тис грн. у 2013 році до 642951 тис грн. у 2018 році. Резерв заявлених, але не виплачених збитків у 2013 році становив 105665 тис грн., у 2014 році зріс до 140348 тис грн., у 2015 році зменшилися на 24703 тис грн., у 2016 році зросли до 122697 тис грн., у 2017 та 2018 роках збільшилися до 268850 та 1087987 тис грн. відповідно. Резерв збитків, які виникли, але не заявлені у 2013 році дорівнювали 20171 тис грн. та зростає протягом наступних періодів і в 2016 році становив 43015, тобто за 3 роки збільшився в 2 рази, проте у 2017 році він зменшився до 32323 тис. грн, але у 2018 році знову зріс до 49341 тис грн., тобто більше ніж на 50% у порівнянні з минулим роком. Загальна сума страхових резервів за 6 років значно зросла. Щодо структури страхових резервів, то більш менш серйозних змін зазнали резерв незароблених премій та резерв заявлених, але не виплачених збитків, а резерв збитків, які виникли, але не заявлені майже не зазнали змін по структурі.

Страхові резерви на кінець звітного періоду зросли на 100,2% завдяки розвитку страхового портфелю та росту страхових платежів.

Станом на 31.12.2018 розрахунок адекватності страхових зобов'язань показав, що майбутні грошові потоки, які відповідають визнаним страховиком зобов'язанням, мають очікувану величину 1452527 тис. грн.

Загальна величина резервів компанії складає 1780279 тис. грн., тобто існуючі страхові резерви є адекватними майбутнім грошовим потокам.

Аналіз грошових потоків з метою прискорення руху грошових коштів і підвищення на цій основі оборотності активів і капіталу, а також забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства, здійснюється на підставі форми № 3 «Звіт про рух грошових коштів».

Таблиця 2.13

Рух грошових потоків СК «Уніка» за 2017-2018 рр., тис.грн.

Показник	2017	2018	Відхилення 2018/2017
1	2	3	4
Надходження			
Від операційної діяльності			
Від страхових премій	1 527 027	2 123 205	+596 178
Цільове фінансування	-	-	-
Інші надходження	66 238	107 998	+41 760
Всього надходження від операційної діяльності	1 593 265	2 231 203	+637 938
Від інвестиційної діяльності			
Всього надходження від інвестиційної діяльності	148 611	752 049	+603 438
Від фінансової діяльності			
Всього надходження від фінансової діяльності	-	-	-
Всього надійшло коштів	1 741 876	2 983 252	+1 241 376
Витрачання			
На операційну діяльність			
На оплату товарів (робіт, послуг)	848 918	1 124 807	+275 889
Оплату праці	82 609	109 695	+27 086
На відрахування на соціальні заходи	15 930	22 324	+6 394
На сплату податків і зборів	67 174	53 888	-13 286
Інші витрачання	598 619	819 738	+221 119
Всього витрачання на операційну діяльність	1 613 250	2 130 452	+517 202
На інвестиційну діяльність			
На придбання фінансових інвестицій	101 222	787 678	+686 456
На придбання надання позик	156	40	-116
Всього витрачання на інвестиційну діяльність	101 378	787 718	+686 340
На фінансову діяльність			
Погашення позик	-	-	-
Виплата дивідендів	18 872	4 071	+14 801
Всього витрачання на фінансову діяльність	18 872	4 071	+14 801
Всього витрачено коштів	1 733 500	2 922 241	+1 188 741
Чистий рух коштів від операційної діяльності	-19 985	100 751	+120 736
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	47 233	-35 669	-82 902
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	-18 872	-4 071	+14 801
Усього чистого руху коштів	8 376	61 011	+52 635
Залишок коштів на початок року (р. 1165 форма № 1)	17 601	35 065	+17 464
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	+9 088	-6 934	-16 022
Залишок коштів на кінець року	35 065	89 142	+54 077

За даними табл. 2.13 бачимо, що протягом звітного періоду відбулося зростання як надходження, так і витрачання грошових коштів. При цьому рух коштів від операційної та фінансової діяльності є позитивним, тоді як від інвестиційної – негативним. Але не дивлячись на це в загальному вираженні чистий рух грошових коштів страхової компанії зріс на 52 635 тис.грн.

Таблиця 2.14

Аналіз ефективності руху грошових потоків СК «Уніка» за 2017-2018 рр.

№ з/п	Показник	2017	2018	Відхилення 2018/2017
1	2	2	3	4
Вихідні дані				
1	Приток грошових коштів, всього	1 741 876	2 983 252	+1 241 376
2	Приток грошових коштів від операційної діяльності	1 593 265	2 231 203	+637 938
3	Відтік грошових коштів, всього	1 733 500	2 922 241	+1 188 741
4	Відтік ГК по операційній діяльності	1 613 250	2 130 452	+517 202
5	Відтік ГК по інвестиційній діяльності	101 378	787 718	+686 340
6	Відтік ГК по фінансовій діяльності	18 872	4 071	+14 801
7	Середній залишок грошових коштів	26 333	62 103,5	+35 770,5
8	Поточні зобов'язання	357 447	1 163 407	+805 960
9	Чистий прибуток	39 119	25 151	-19 968
10	Середньорічна сума ДЗ	173 987,5	678 669	+504 681,5
11	Чистий грошовий потік, всього	8 376	61 011	+52 635
12	Чистий ГП від поточної діяльності	-19 985	100 751	+120 736
13	Виплата за позиками	-	-	-
14	Виплата дивідендів	18 872	4 071	+14 801
15	Зміна залишків матеріальних оборотних активів	+623	-204	-827
16	Чисті зароблені страхові премії	980 161	1 446 445	+466 284
17	Приток грошових коштів від інвестиційної діяльності	148 611	752 049	+603 438
18	Приток грошових коштів від фінансової діяльності	-	-	-
Розрахунок				
1	Коефіцієнт ліквідності грошового потоку	1,00	1,02	+0,02
2	Коефіцієнт поточної платоспроможності	0,99	1,05	+0,06
3	Коефіцієнт абсолютної платоспроможності	0,07	0,05	-0,02
4	Достатність грошового потоку від операційної (поточної) діяльності для погашення зобов'язань	-1,06	24,75	+25,81
5	Достатність ГК для самофінансування	-0,20	0,13	+0,33

Продовження табл. 2.14

6	Коефіцієнт достатності чистого грошового потоку	-1,03	26,05	+27,08
7	Коефіцієнт забезпеченості грошовими коштами, всього	1,01	1,03	+0,02
8	Коефіцієнт забезпеченості грошовими коштами за поточною діяльністю	0,999	0,12	+0,879
9	Коефіцієнт оборотності грошових коштів, оборотів	37,22	23,29	-13,93
10	Період обороту грошових коштів, днів	9,81	15,67	+5,86
11	Коефіцієнт ефективності грошових потоків	0,01	0,02	+0,01
12	Коефіцієнт рентабельності притоку грошових коштів	0,022	0,008	-0,014
13	Коефіцієнт рентабельності відтоку грошових коштів	0,022	0,009	-0,013
14	Коефіцієнт рентабельності залишку грошових коштів	1,49	0,40	-1,09
15	Коефіцієнт рентабельності грошових витрат за операційною (поточною) діяльністю	-0,01	0,05	+0,06
16	Коефіцієнт інвестиційного притоку	1	1	0
17	Коефіцієнт фінансового притоку	-	-	-
18	Коефіцієнт грошового покриття дивідендних виплат	-1,06	24,75	+25,78
29	Грошова рентабельність продажу	-0,02 (або -2%)	0,07 (або 7 %)	+0,09

Коефіцієнт ліквідності грошового потоку показує, чи вхідний грошовий потік покриває відтік грошових коштів. Нормативне значення коефіцієнта більше 1. З таблиці 2.14 бачимо покращення ліквідності (1,02). Коефіцієнт поточної платоспроможності показує, наскільки надходження від операційної (поточної) діяльності покривають витрати від цієї ж діяльності – за 2018 рік спостерігається покращення коефіцієнта 1,05 проти 0,99 у 2017 році. Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, чи підприємство має достатньо грошових коштів для негайного погашення всіх поточних зобов'язань, з таблиці 2.14 бачимо, що грошових коштів є недостатньо 0,05 та спостерігається погіршення коефіцієнта на 0,02 пунктів за 2018 рік.

За 2018 рік збільшився приток грошових коштів на 1 241 376 тис. грн. Показники рентабельності грошових потоків за поточний рік погіршилися,

окрім рентабельності грошових коштів за операційною діяльністю, яка зросла на 0,06 пунктів.

Отже, СК «Уніка» має достатні сформовані страхові резерви та у 2018 році та покращила управління грошовими потоками, про що свідчить зростання значень більшості коефіцієнтів.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ СТРАХОВОГО ПОРТФЕЛЯ

3.1. Зарубіжний досвід удосконалення структури страхового портфеля

Формування ефективної структури страхового портфеля є одним з головних завдань будь-якої страхової компанії. Під час провадження страхування суб'єкти економічних відносин вирішують певні проблеми: куди вкласти фінансові ресурси, як їх ефективно використовувати. Щодо страховика, то для нього, крім цього, ще є важливим вибір основних видів його діяльності.

Для розв'язання специфічних страхових проблем головною перевагою формування оптимального страхового портфеля є можливість його вибору. З цією метою в практиці використовують різні види страхування. При цьому має зберігатися баланс між ризиком, прийнятим для власника портфеля, й очікуваної віддачею (доходом) у визначений період часу. З цих позицій, тип портфеля є його страховою характеристикою, яка базується на співвідношенні доходу та ризику [26, с. 73].

В зарубіжній науці та практиці виділяють дві групи побудови оптимального за тим чи іншим критерієм страхового портфеля: класичні та неокласичні. За класичного підходу передбачається, що доходність певного виду страхування має незмінне математичне сподівання і коливання відносно нього характеризуються незмінною величиною – стандартним відхиленням. Причому, чим більшим буде це відхилення, тим більшим буде ступінь ризику, пов'язаного з певною стратегією [27, с. 39].

До класичних відносять модель Марковіца (пряма та обернена); модель Тобіна (пряма та обернена); модель Шарпа; модель оптимізації співвідношення доходності та ризику; модель оптимізації співвідношення

премії за ризик та ризику; модель максимізації очікуваної корисності [28, с. 70].

Якщо систематизувати наукові підходи, то з цього випливає, що для оптимізації страхового портфеля слід за основу взяти модель Марковіца. Вчений довів, що вкладення заданого обсягу інвестиційного капіталу в один об'єкт інвестицій є ризикованішим, ніж інвестування цієї ж суми в різні. Це означає, що завдяки диверсифікації можна значно зменшити сукупний ризик портфеля інвестицій підприємства.

На нашу думку, зазначену вище модель Марковіца можна використати і у страхуванні. При цьому застосувати її можна не тільки в інвестиційній діяльності страхової компанії, а й безпосередньо у страховій діяльності, а саме, в процесі оптимізації портфеля страхових послуг.

У страховій діяльності можна застосувати аналогічні показники, які використовуються у моделі Марковіца для розрахунку оптимального інвестиційного портфеля. Так, наприклад, доходність цінного паперу аналогічна показнику прибутковості певного виду страхування. Ще один показник, такий як, приміром, «ризик цінного паперу», в моделі розраховується як середнє квадратичне відхилення доходності. Для конкретного виду страхування також можна розрахувати такий показник. Отже, модель Марковіца з урахуванням базових підходів цілком прийнятна і для застосування під час вибору оптимального портфеля страхових послуг [29, с. 69].

Однак, модель Марковіца було удосконалено в 1956 р. нобелівським лауреатом Джеймсом Тобіном шляхом включення в неї безризикового активу, в якості якого він пропонував використовувати готівку. Безризиковий актив найбільш притаманний облігаціям (оскільки по них відомі дати виплат, а з погляду закону власники облігацій є достатньо захищеними), емітентом яких є держава. Водночас, короткострокові та інші державні цінні папери досить ліквідні. Однак державні облігації не позбавлені недоліків: вони також мають процентний ризик і ризик реінвестування [18, с. 45].

Ще одна теорія Джеймса Тобіна щодо переваг ліквідності портфеля фінансових активів та бажання уникнути ризику лягла в основу ідей інвесторів щодо мінімізації ризику. Згідно з теорією, зміна відсоткової ставки за розрахунками інвестора не відображає еластичність попиту на активи і враховує лише приріст поточної ставки до визначеної фіксованої очікуваної величини. Джеймс Тобін паралельно показує вплив оподаткування на дохідність активів, що доводить об'єктивну необхідність уникнення ризику з метою мінімізації оподаткування [30, с. 39].

Ще одну модель – модель Шарпа застосовують при вивченні великої кількості цінних паперів, що характеризують велику частину ринку цінних паперів. Основним недоліком цієї моделі є необхідність прогнозувати дохідність ринку цінних паперів та безризикову ставку дохідності. При цьому, не враховується ризик коливань безризикової дохідності. Крім того, при значній зміні співвідношення між безризиковою дохідністю та дохідністю ринку цінних паперів модель дає похибки.

Саме тому, починаючи з 1960-х років були внесені значні уточнення в оцінці коваріації. Шарп довів, що відсутня необхідність розглядати усю множину ефективних портфелів, оскільки будь-який із них може бути представлений у вигляді певної комбінації двох портфелів, що лежать на ефективній межі. Отже, аналіз інвестора зводиться лише до розрахунку самої ефективної межі та пошуку оптимального портфеля з точок, що їм належать, ураховуючи те, що кожна точка містить усю ту сукупність активів, що і нижче (вище) лежача, за винятком одного з активів, що і детермінує зміну співвідношення дохідності та ризику [31, с. 60].

Під час оцінки ризику, який характерний для конкретного активу в портфелі, важливо врахувати дві його складові, а саме: систематичний (не диверсифікований) ризик та несистематичний (диверсифікований) ризик. Зміст зазначених видів ризику полягає у джерелах його формування та масштабах розповсюдження.

Несистематичний ризик є частиною ризику активу, пов'язаного з випадковими причинами, які можуть бути усунені шляхом диверсифікації. Він визначається факторами, властивими конкретному активу, і залежить від специфіки компанії або галузі.

Систематичний ризик практично не піддається диверсифікації і пов'язаний із загально ринковими тенденціями. Саме тому його оцінка є предметом наукових досліджень донині.

Таким чином, Шарп уперше спробував оцінити систематичний ризик на основі досліджень Марковіца. Ним було запропоновано визначати систематичний ризик на основі кореляції очікуваної доходності конкретного активу з портфелем активів. При побудові регресійної моделі емпіричні значення доходності відхиляються від середнього значення, що дає можливість визначити кут нахилу функції, що й є уособленням систематичного ризику [27, с. 97].

3.2. Планування оптимальної структури страхового портфеля на основі аналізу грошових потоків

Для того, щоб сформувати збалансований страховий портфель необхідно правильно розділити його частки на кожен вид страхування, тобто знайти оптимальний обсяг очікуваного прибутку і рівень ризиків, які б задовольняли цілі страхової компанії. Проте, немає єдиного оптимального варіанту страхового портфеля, який би відповідав всім цілям, які поставила перед собою компанія. Адже, такий варіант змінюється постійно в залежності від низки чинників. Це можна пояснити тим, що страхова компанія знаходиться в постійному пошуку найоптимальнішого та найактуальнішого співвідношення ризиків та обсягу очікуваного прибутку, що задовольнило б як власників самих страхувальників, так і інвесторів.

Інструментами оптимізації страхового портфеля в сучасних умовах є:

1. Політика андеррайтингу, метою якої є якісна оцінка та сегментація ризиків, формування ефективних умов страхування, встановлення адекватних тарифів, що в кінцевому підсумку забезпечує прибутковість страхової діяльності та формування інвестиційних ресурсів як основи підтримки фінансової стійкості і платоспроможності компанії. Необхідно чітко розуміти, що лише визначивши оптимальну ціну на страхову послугу, можна отримати від її продажу ефективні результати, а саме клієнт страхової компанії буде задоволений від того, що ціна не завищена, і в подальшому обиратиме і надалі послуги тієї ж страхової компанії.

2. Політика перестрахування, при якій необхідно забезпечити заданий рівень збитковості видів страхування та портфеля в цілому. Досягається це шляхом збалансованості активного і пасивного перестрахування в компанії і вибору ефективних форм і методів перестрахування ризиків. Перестрахування ризиків є обґрунтованим інструментом оптимізації страхового портфеля, адже дає змогу компанії бути впевненим у тому, що ризики зменшуються. Також багато дослідників вивчають дану проблематику, дають певні свої рекомендації, щодо більш ефективного здійснення.

3. Політика врегулювання страхових збитків, під якою мається на увазі об'єктивна оцінка збитків та забезпечення якісного обслуговування клієнтів страхової компанії. Кожний клієнт буде задоволений, коли сума відшкодування по завданим збиткам оцінена на належному рівні, в такому випадку, клієнт і буде користуватись послугами страхової компанії, в якій бачить рівноправного і чесного партнера. При цьому якість обслуговування клієнтів теж є досить визначальним чинником, адже безпосередній контакт з клієнтами формує певне уявлення у клієнта про компанію [32].

Більшість страхових організацій – це організації, які розвивають власну мережу представництв та філій. Філії, які працюють за умов високого рівня конкуренції та обмежених повноважень, досить важко витримують внутрішні нормативи, що стосуються формування оптимального страхового портфеля

[33, с. 203]. Щоб оптимізувати страховий портфель, можна передати частку відповідальності у філії страхової компанії за договорами страхування, а також надати можливість філіям чи представництвам брати участь у розподілі прибутку за фінансовим підсумками року.

Враховуючи зазначене вище, що збалансований страховий портфель необхідно правильно розділити його частки на кожен вид страхування, проведемо аналіз грошових потоків страховиків України у розрізі видів «non-life» страхування за період 2013 – 2018 рр та визначимо який з видів страхування є найбільш пріоритетним (табл. 3.1).

Таким чином, найменшу частку страхування займає страхування від нещасних випадків на транспорті, проте найбільшу – автострахування.

Відповідно до стратегії розвитку ринку страхового бізнесу України на 2011 – 2020 рр. [34, с. 45] визначаємо пріоритетність видів страхування (від 1 до 5, де 1 – найнижча оцінка щодо державної зацікавленості у конкретному виді страхування; а 5 – найвища) для України та частку кожного виду страхування у загальному обсягу прибутку (табл. 3.2).

Отже, виходячи з табл. 3.2, найпріоритетнішим видом страхування є автострахування (КАСКО, ОСЦВП). Не менш важливе також і майнове страхування, яке також отримало 5 за рівнем пріоритетності. Автострахування, майнове та медичне страхування становлять майже половину частки в загальній сумі прибутку страховиків. У 2013 р. зазначені види страхування становили 46%, у 2014 р. – відбувається збільшення суми на 6%, тобто становить 52%, у 2015 р. – показник зменшується на 6% та повертається до рівня 2013 р., тобто складає 46% загального прибутку страховиків, у 2016 р. – 51%.

Таблиця 3.1

Прибуток (збиток) страховиків у розрізі видів «non-life» страхування за період 2013 – 2018 рр., млн. грн.

Вид страхування	Рік						Темп приросту, %					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2014/ 2013	2015/ 2014	2016/ 2015	2017/ 2016	2018/ 2017	2018/ 2013
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Автострахування (КАСКО, ОСЦВП)	3422,6	3203,4	4244,8	4945,5	5784,6	6302,9	-219,2	1041,4	700,7	839,1	518,3	2880,3
Страхування вантажів та багажу	965,7	860,4	1140,7	871,7	860,5	970,7	-105,3	280,3	-269	-11,2	110,2	5
Страхування майна	2352,1	1872,6	1758,8	2483,9	2894,1	3012,9	-479,5	-113,8	725,1	410,2	118,8	660,8
Страхування фінансових ризиків	2312	1977,5	915,6	1162,6	1698,2	2017,7	-334,5	-1061,9	247	535,6	319,5	-294,3
Страхування від вогневих Ризиків	1580,2	1088,7	2080,2	1700,7	2104,3	2352	-491,5	991,5	-379,5	403,6	247,7	771,8
Медичне страхування	1395,7	1507,1	664,3	2280,2	2706,9	3042,1	111,4	-842,8	1615,9	426,7	335,2	1646,4
Страхування відповідальності перед третіми особами	1033,9	671,7	1391,5	1430,6	1502,1	1765	-362,2	719,8	39,1	71,5	262,9	731,1
Страхування від нещасних випадків	990,9	638	442,7	727,2	924	984,3	-352,9	-195,3	284,5	196,8	60,3	-6,6
Страхування медичних витрат	222,1	210,6	469,2	671,3	892,3	996,4	-11,5	258,6	202,1	221	104,1	774,3

Продовження табл. 3.1

Страховання кредитів	585,2	328,2	200,2	505,7	489,5	515,2	-257	-128	305,5	-16,2	25,7	-70
Авіаційне страхування	223,6	265,8	426,9	482,7	532,9	596,4	42,2	161,1	55,8	50,2	63,5	372,8
Страховання від нещасних випадків на транспорті	154,3	109,2	71,2	75,7	89,6	120,4	-45,1	-38	4,5	13,9	30,8	-33,9
Інші види страхування	429,3	154,6	617	1549,7	1620,3	1712,1	-274,7	462,4	932,7	70,6	91,8	1282,8
Всього	15667,6	12887,8	14423,1	18887,5	22099,3	24388,1	-2779,8	1535,3	4464,4	3211,8	2288,8	8720,5

* Побудовано автором на основі [45]

Таблиця 3.2

**Рівень пріоритетності видів страхування для України на 2011 – 2020рр. та їх частка в загальній сумі
прибутку страхових компаній за період 2013 – 2018 рр.**

Рівень пріоритетності виду страхування	Вид страхування	Частка в загальній сумі прибутку страховиків за 2013р., %	Частка в загальній сумі прибутку страховиків за 2014р., %	Частка в загальній сумі прибутку страховиків за 2015р., %	Частка в загальній сумі прибутку страховиків за 2016р., %	Частка в загальній сумі прибутку страховиків за 2017р., %	Частка в загальній сумі прибутку страховиків за 2018р., %
1	2	3	4	5	6	7	8
5	Автострахування (КАСКО, ОСЦВП)	22	25	29	26	26	26
5	Страхування майна	15	15	12	13	13	12
4	Медичне страхування	9	12	5	12	12	13
3	Страхування вантажів та багажу	6	7	8	5	4	4
2	Страхування відповідальності	7	5	10	8	7	7
2	Страхування від нещасних випадків	6	5	3	4	4	4
2	Страхування вогневих ризиків	10	8	14	9	10	10
1	Авіаційне страхування	1	2	3	3	2	3
1	Інші види страхування	3	1	4	8	7	7

*Джерело [45, с. 45]

Таким чином можна зробити висновок, що автострахування, медичне та майнове мають значний вплив на формування структури в загальній сумі прибутку страхових компаній.

За таким підходом прибутки або збитки визначаються надходженням і витратами за кожним видом діяльності, а загальний прибуток – зіставленням восьми грошових потоків [24, с. 33].

Знаходимо прибуток, отриманий від основної операційної діяльності страхової компанії «Уніка» за наступною формулою:

$$\text{Под} = \text{Год} - \text{Вод},$$

де Под – прибуток від основної операційної діяльності,

Год – надходження грошових коштів за основною операційною діяльністю,

Вод – витрати, понесеними внаслідок здійснення операційної діяльності.

Прибуток, отриманий від іншої операційної діяльності визначається аналогічно до розрахунку попереднього показника, тільки використовується відповідні суми, тобто надходження грошових коштів від іншої операційної діяльності і витрати, понесені за іншою операційною діяльністю. Отже, показник визначається наступним чином:

$$\text{Піод} = \text{Гіод} - \text{Віод} \quad (3.1)$$

де Гіод – грошові надходження за іншою операційною діяльністю;

Віод – витрати за іншою операційною діяльністю.

Прибуток від фінансової діяльності визначиться як різниця між грошовими надходженнями і витратами, що отримані та понесені внаслідок фінансової діяльності:

$$\text{Пфд} = \text{Гфд} - \text{Вфд} \quad (3.2)$$

де Гфд – надходження грошових коштів за фінансовою діяльністю;

Вфд – витрати за фінансовою діяльністю.

Прибутковість від інвестиційної діяльності:

$$\text{Під} = \text{Гід} - \text{Від} \quad (3.3)$$

де Гід – надходження грошових коштів від інвестиційної діяльності;

Від – витрати, понесені в результаті здійснення інвестиційної діяльності.

Загальний обсяг прибутку страховика визначається як сума всіх наведених вище показників:

$$\Pi = \text{Под} + \Pi_{\text{юд}} + \Pi_{\text{фд}} + \Pi_{\text{д}} \quad (3.4)$$

Кожен згаданий напрямок діяльності (операційна, інша операційна, фінансова, івестиційна) може розглядатися як окремий, незалежний один від одного.

Щоб розрахувати подальший розвиток діяльності страхової компанії «Уніка» скористаємося коефіцієнтом стійкого зростання, який підлаштований під діяльність страхової компанії.

Максимальний можливий темп приросту страхових премій за рік при умові незмінності структури капіталу обчислюється за допомогою коефіцієнту стійкого зростання:

$$K_{\text{сз}} = \frac{K_{\text{рп}} \times R_{\text{п}} \times O_{\text{а}} \times A_{\text{вк}}}{1 - K_{\text{рп}} \times R_{\text{п}} \times O_{\text{а}} \times A_{\text{вк}}} \times 100\%, \quad (3.5)$$

де $K_{\text{сз}}$ – коефіцієнт стійкого зростання;

$R_{\text{п}}$ – рентабельність чистих страхових премій;

$K_{\text{рп}}$ – коефіцієнт реінвестування прибутку;

$O_{\text{а}}$ – оборотність активів;

$A_{\text{вк}}$ – відношення активів до власного капіталу.

Вище згадані показники розраховуються за наступними формулами:

1) Рентабельність чистих страхових премій

$$R_{\text{п}} = \frac{\text{Чп}}{\text{Чсп}}, \quad (3.6)$$

де ЧП – чистий прибуток;

Чсп – чисті страхові премії;

2) Коефіцієнт реінвестування прибутку:

$$K_{\text{рп}} = \frac{\text{Чп} - \text{д}}{\text{Чп}}, \quad (3.7)$$

де Д – нараховані дивіденди.

3) Оборотність активів:

$$OA = \frac{Ч_{сп}}{A}, \quad (3.8)$$

Ч_{сп} – розмір чистих страхових премій;

A – сума активів;

4) Відношення активів до власного капіталу:

$$Авк = \frac{A}{ВК}, \quad (3.9)$$

де ВК – власний капітал

На основі поданих формул, проведемо розрахунки в табл. 3.3 та спрогнозовано значення страхових платежів на 2020 р.

Таблиця 3.3

**Алгоритм розрахунку коефіцієнта стійкого зростання на
2016 – 2020 рр.**

Показник	Рік				
	2016	2017	2018	2019	2020
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт реінвестування прибутку	0,4000	0,4000	0,4000	0,4000	0,4000
Рентабельність чистих страхових премій	0,1846	0,1850	0,1853	0,1855	0,1856
Оборотність активів	0,7993	0,8000	0,8002	0,8009	0,8011
Відношення активів до власного капіталу	3,0800	3,0900	3,0910	3,0940	3,0960
Коефіцієнт стійкого зростання (SGR), %	22,22	22,39	22,45	22,53	22,57

*Розраховано автором на основі [35, с. 48]

Отже, коефіцієнт стійкого зростання показує максимальний можливий темп зростання страхових премій страхової компанії «Уніка» за рік. До проведених розрахунків, Ксз (коефіцієнт стійкого зростання) складав 22,22% у 2016 р., 22,39% – у 2017 р. У 2020 р., після запропонованих змін – досягає 22,57%.

Таким чином, за допомогою коефіцієнта стійкого зростання можна – обчислити показники, завдяки яким можна збільшити цільовий приріст продажів: оборотність активів, рентабельність чистих страхових премій;

при аналізі коефіцієнта реінвестування, власник зможе прийняти доцільне рішення щодо подальшої діяльності компанії, оскільки існує залежність між вартістю бізнесу та коефіцієнтом реінвестування; зробити прогноз щодо майбутнього темпу зростання страхових премій.

Отже, надані пропозиції зможуть покращити структуру страхового портфеля ПрАТ СК «Уніка», підвищити рівень її конкурентоспроможності та страхового ринку загалом, що відповідає стратегії розвитку страхового ринку України на 2016-2020 рр. [36, с. 43].

3.3. Перспективи розвитку ПрАТ «СК «Уніка»

Оптимізація страхового портфеля дасть змогу удосконалити формування доходів від основної діяльності. У зв'язку з цим, ПрАТ «СК «Уніка» у планах на наступні роки доцільно розробити нові страхові продукти та скоротити пропозицію невдалих страхових продуктів. На нашу думку, це дасть змогу покращити якість страхових послуг та збільшить кількість клієнтів. Як було зазначено за результатами аналізу у попередньому підрозділі, особливо доцільним це може бути для автотранспортного страхування. Такий підхід компанія вже застосувала у 2015 році, проаналізувавши наявні портфелі страхових продуктів. Було ухвалено рішення про відмову від близько шістдесяти страхових продуктів, переглянуто акційні умови продуктів, які пропонуються компанією [37, с. 8].

Ми пропонуємо введення нових та модифікацію діючих страхових продуктів. Важаємо за доцільне розглянути майнове страхування, оскільки цей сегмент у страховому портфелі ПрАТ «СК «Уніка» є добре розвиненим і не потребує додаткових витрат.

Аналіз діяльності компанії і сучасного стану страхового ринку України дає змогу розглянути перспективні потенційні види страхування для ПрАТ «СК «Уніка» (табл. 3.4).

З появою нових складних ризиків виникає потреба в розвитку певних видів страхування. З цієї позиції ми пропонуємо розглянути добровільне медичне страхування, захист від надзвичайних подій, аграрне страхування, захист від техногенних збитків та Інтернет-страхування (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Потенційні інноваційні страхові послуги ПрАТ «СК «Уніка»

Назва	Аргументація доцільності	Причини потреби в удосконаленні
Медичне страхування	Задоволення потреб населення щодо медичних послуг; розрахунок здійснює страхова компанія	Нерозвиненість законодавчої бази. Недостатнє використання зарубіжного досвіду з врахуванням українських реалій. Відсутність участі держави у соціально важливих видах страхування. Недостатній рівень розвитку комп'ютерних технологій.
Захист від надзвичайних подій	Страхова премія є меншою, ніж витрати страхувальника у разі збитків	
Аграрне страхування	Компенсація втрат фермерів покращує платоспроможність	
Захист від техногенних збитків	Відшкодування збитків майну і населенню, захист навколишнього природного середовища	
Інтернет страхування	Часткове відшкодування втрат від ризиків за допомогою використання комп'ютерів, мобільних телефонів	

Зазначені страхові послуги для популяризації серед страхувальників потребують поширення інформації, яке може відбуватися через рекламу за допомогою засобів масової інформації, друкованих періодичних видань, рекламних листівок, проспектів, брошур, сувенірів, вуличної реклами, світлової реклами, оголошень на радіо, у транспорті.

При впровадженні нових страхових продуктів важливим каналом продажу також є банки, саме тому СК «Уніка» потрібно розвивати співпрацю з банками. Компанія вже залучає банки для надання страхових послуг. Так, приміром, у 2016 році СК «Уніка» уклала договір з «Райффайзен Банком Аваль» щодо продажів договорів страхування від нещасного випадку через їх мережу.

Спрогнозуємо структуру страхового портфеля в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Прогнозування складових страхового портфеля ПрАТ СК «Уніка» *

Сегменти страхування	Оптимальний відсоток розподілу
Страхування майна	20%
Моторне страхування	20%
Аграрне страхування	15%
Страхування відповідальності	7%
Страхування вантажоперевезень	3%
Страхування від нещасних випадків	5%
Добровільне медичне страхування	10%
Обов'язкове страхування відповідальності	5%
Страхування фінансових (бізнес) ризиків	5%
Електронне (internet) страхування	5%
Екологічне страхування	5%

Досить дієвим способом, на нашу думку, може бути підвищення дохідності за допомогою поширення добровільного медичного страхування та страхування від нещасних випадків у межах програм туристичного страхування в 2019 році. Така страхова послуга, в основному, покриває всі витрати на медичні послуги, послуги стаціонарного лікування, перевезення машиною швидкої допомоги, придбання ліків, догляд за хворим (а у випадку смерті за кордоном — транспортування тіла на батьківщину) [38-39].

Зважаючи на зазначене вище, ми пропонуємо різні види договорів страхування об'єднати в один універсальний договір, який матиме назву «УнікаМедТурСтрах» і розглянути три його варіанти:

- страховий поліс для виїжджаючих за кордон;
- страховий поліс для громадян України, які подорожують Україною;
- страховий поліс для іноземних громадян, які подорожують Україною.

Отже, за цими полісами пропонуємо запровадити такі види страхування: страхування витрат на оплату медичних та інших послуг під час подорожі; страхування від нещасного випадку.

Програма страхування «УнікаМедТурСтрах» за нашою пропозицією охоплюватиме такі складові:

- амбулаторне та стаціонарне медичне обслуговування в результаті нещасного випадку або захворювання;
- у разі смерті – репатріація тіла в аеропорт постійного місця проживання застрахованої, з яким є міжнародне сполучення;
- евакуація в найближчу до аеропорту лікарню;
- прямий і зворотний квиток в економ-класі одним з родичів застрахованої особи;
- повернення неповнолітніх дітей Застрахованої особи додому;
- стоматологічна допомога.

Спрогнозуємо доходи і витрати у випадку впровадження програми страхування «УнікаМедТурСтрах». Результати наведені в табл. 3.6.

Таблиця 3.6

**Прогнозні доходи і витрати ПрАТ «СК «Уніка» від реалізації
«УнікаМедТурСтрах» в 2019 році**

Показник	Значення, тис. грн.
Доходи	
Страхові платежі	874
Частина, передана у перестраховування	65,8
Суми повернення з технічних резервів (інших, ніж резерви незароблених премій)	31,18
Інші доходи страховика	54,44
Дохід страховика з туристичного страхування	1034,52
Витрати	
Виплати страхових сум і страхових відшкодувань за договорами страхування і перестраховування	419,8
Відрахування до технічних резервів, крім резерву нерозподілених премій	22,79
Відрахування до страхових резервних фондів	2,27
Витрати на проведення й обслуговування туристичного страхування і перестраховування	300,96
Податки від страхової діяльності	26,19
Сукупні витрати страховика із туристичного страхування	758,71

З табл. 3.6 видно, що після впровадження реалізації програми страхування «УнікаМедТурСтрах» очікується збільшення доходу від основної діяльності. Дохід страховика у такому разі становитиме 1034,52 тис. грн, тоді як витрати складуть 758,71 тис. грн. Розмір прогнозного значення

страхових премій становитиме 874 тис. грн. За припущення, що рівень страхових виплат складатиме близько 50%, то страхові виплати становитимуть 420 тис. грн. Чистий прибуток від послуг із запропонованого страхування в 2019 році становитиме 275,8 тис. грн. Отже, можна зробити висновок, що після запровадження в діяльність СК «Уніка» програми страхування «УнікаМедТурСтрах» фінансові результати страхової компанії значно покращаться.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження щодо оптимізації страхового портфеля на основі управління грошовими потоками страхової компанії були зроблені наступні висновки та подані відповідні пропозиції:

1. Страхування являє собою систему економічних відносин, що виникає при присутності спеціального фонду коштів (формування за рахунок підприємств, організацій, населення), а також його використання з метою відшкодування збитків, заподіяному майну природними лихами та іншими несприятливими факторами з метою надання допомоги громадянам при настанні різних подій, що входять до страхових випадків.

2. Страховий портфель представляє обсяг прийнятих на страхування ризиків і вартісних зобов'язань страховика по сформованій сукупності договорів страхування. Саме тому чим більше різних видів договорів, тим більше страхових послуг може надати компанія. В свою чергу чим більша кількість застрахованих об'єктів та чим ширше діапазон ризиків по території та строками страхування, тим більш збалансованим є портфель компанії. При цьому дуже важливо, щоб портфель зростав, тим самим розвиваючи показники діяльності страхової компанії. Саме тому необхідно об'єктивно оцінювати страховий портфель, у тому числі такий показник портфеля, як рівень виплат. Структура страхового портфеля страхової компанії представлена у третьому розділі дипломної роботи.

3. На основі літературних джерел у дипломній роботі розкрито та наведено класифікації типів страхового портфеля, здійснено аналіз функцій задля формування успішного страхового портфеля, а також надано оцінку фінансової стійкості показників страхового портфеля.

4. Надано загальну характеристику ПрАТ «СК «Уніка». ПрАТ «СК «Уніка» було засновано в 1994 році. Власниками істотної участі

компанії є три суб'єкти: 1) австрійська фірма UNIQA Internationale Beteiligungs-Verwaltungs GmbH - 92,23%. 2) особа Єфімов Юрій Петрович – 3,90%. 3) особа Симончук Володимир Миколайович – 3,90%.

5. На основі аналізу фінансового стану страхової компанії «Уніка» можна сказати, що існує тенденція зниження багатьох показників фінансово-економічного стану страхової компанії у 2018 році, але не дивлячись на це СК «Уніка» залишається прибутковою та рентабельною. Зокрема, по деяких показниках спостерігається зниження платоспроможності компанії, а загальний стан за тестами раннього попередження оцінюється як той, що викликає побоювання.

6. Як показує аналіз, проведений на основі діяльності ПрАТ «Страхова компанія «УНІКА», основними шляхами розвитку страхування на добровільній основі є: пенсійне страхування, страхування життя, медичне страхування, страхування від нещасних випадків. Їх становлення буде базуватися на зростанні рівня добробуту населення, розвитку страхової діяльності України.

Забезпечити фінансову стабільність та стійкість страховика можна за рахунок правильно обраної структури страхового портфеля. На прикладі ПрАТ «Страхова компанія «УНІКА»», виявлено найбільш пріоритетніші види страхування: автострахування, майнове та медичне страхування. Відповідно до цього підібрано оптимальну структуру страхового портфелю, яка дозволяє мінімізувати витрати, зменшити кількість ризиків та максимізувати рівень отриманого прибутку. Таким чином, рівень конкурентоздатності компанії та страхового ринку в цілому зможуть значно підвищитися.

7. Досліджено зарубіжний досвід оптимізації структури страхового портфеля і розглянуто моделі Марковіца, Шарпа, Тобіна та встановлено, що страхові компанії, що здійснюють страхування кіберризиків, повинні забезпечити надійне зберігання конфіденційної інформації, що міститься на

паперових або електронних носіях, створивши відповідні служби інформаційної безпеки.

8. Проведено планування оптимальної структури страхового портфеля на основі аналізу грошових потоків. Інструментами оптимізації страхового портфеля в сучасних умовах є: політика андерайтингу, політика перестрахування, політика врегулювання страхових збитків. Проведено розрахунки та спрогнозовано значення страхових платежів на 2020 р., згідно з якими коефіцієнт стійкого зростання показує максимальний можливий темп зростання страхових премій страхової компанії «Уніка» за рік. До проведених розрахунків коефіцієнт стійкого зростання складав 22,22% у 2016 р., 22,39% – у 2017 р. У 2020 р., після запропонованих змін – досягає 22,57%.

9. Запропоновано напрями вдосконалення страхових продуктів ПрАТ «СК «Уніка» шляхом об'єднання двох типів договорів страхування (медичного страхування і від нещасних випадків) в один пакет послуг з назвою «УнікаМедТурСтрах» для туристів трьох категорій: страховий поліс для виїжджаючих за кордон; страховий поліс для громадян України подорожуючих по Україні; страховий поліс для іноземних громадян, подорожуючих по Україні.

Зпрогнозовано збільшення доходу від основної діяльності після впровадження реалізації послуги туристичного страхування. Дохід з такого впровадження складатиме 1034,52 тис. грн., тоді як витрати становитимуть 758,71 тис. грн. Розмір прогнозного значення страхових премій складатиме 874 тис. грн. За умов обрання рівня страхових виплат близько 50%, страхові виплати становитимуть 420 тис. грн. Чистий прибуток від послуг із туристичного страхування в 2019 році становитиме 275,8 тис. грн. Отже, після введення в дію запропонованих послуг фінансові результати страхової компанії за прогнозом мають значно покращитися.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Друкер А. Финансовое управление в страховой компании. – М.: Анкил, 2000. – 215 с.
2. Крост Д. Экономические задачи и оптимальные решения. – М.: Бек, 1999. – 65 с.
3. Орланюк- Малицкая Л.А. Платежеспособность страховой организации. – М.: Анкил, 1994. – 240 с
4. Основи страхової діяльності: Підручник / Відп. ред. проф. Т. А. Федорова. – М.: Видавництво БЕК, 2001. – 768 с.
5. Основы страховой деятельности: Учебн. для вузов; Отв. ред. Т. А. Федорова. – М.: БЕК, 2002. – 749 с.
6. Ребрик С. Тонкощі страхування. – М.: Думка, 2004. – 458 с.
7. Рябикин В.І. Актуарні розрахунки. - М.: Финстатинформ, 2002. – 320с.
8. Бланд Д. Страхование : принципы и практика / Д. Бланд – М.: Финансы и статистика, 1998. – 416 с.
9. Рубин Ю. Б. Страховой портфель (Книга предпринимателя. Книга страховщика. Книга страхового менеджера) / Ю.Б. Рубин / Отв. ред. Ю.Б. Рубин, В.И. Солдаткин. – М.: СОМИНТЭК, 1994. – 640 с.
10. Яворська Т.В. Страхові послуги. [Електронний ресурс] / Т.В.Яворська – Режим доступу: <http://textbook.com.ua/strahova-sprava/1473453237>. – 15.03.2020. – Назва з екрану.
11. Юрченко Л.А. Финансовый менеджмент страховика: Учеб. пособие для вузов. / Л.А. Юрченко. – ЮНИТИ-ДАНА, 2001.
12. Кокин, А.С. Методология и практика финансового менеджмента: учебно-методическое пособие / А.С. Кокин, В.Н. Ясенов, Н.И. Яшина. Н.: Нижегородский государственный университет им. Н.И. Лобачевского, 2013. 216 с.

13. Вовчак О.Д. Страхова справа. [Електронний ресурс]/ О.Д. Вовчак.– Режим доступу: textbook.com.ua/strahova-sprava/1473453232. –15.03.2020. – Назва з екрану.
14. Гвозденко А.А. Основи страхування: Підручник. / А.А. Гвозденко. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 304 с.
15. Джонс Ернест. Ділові фінанси: Пер. з англ. – М .: ЗАТ «Олімп –Бизнес», 1998, – 416 с.
16. Коласс Б. Управление финансовой деятельностью предприятия. Проблемы, концепции и методы: учеб. пособие / Б. Коласс ; пер. с франц. под ред. Я. В. Соколова. – М. : Финансы ; ЮНИТИ, 1997. – 576 с.
17. Ван Хорн Дж.К. Основи управління фінансами:. Пер з англ. /Гол. ред.серії Я.В. Соколов. – М.:Фінанси та статистика, 1999. с. 795.
18. Офіційний сайт Приватного акціонерного товариства «Страхова компанія «Уніка». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uniqua.ua>.
19. Базилевич В. Д. Нова парадигма страхування в умовах глобалізації / В. Д. Базилевич // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка : зб. наук. пр., Київ, 2006. – С. 186-195.
20. Гвозденко А. А. Основы страхования: монографія / А. А. Гвозденко – М. : «Финансы и статистика», 1998. – 304 с.
21. Самойловський А. Л. Комплексна оцінка фінансового стану страхової компанії / А. Л. Самойловський // Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. – № 4. – С. 7-10.
22. Ванієва А. Р. Оцінка ліквідності і платоспроможності підприємства/ А. Р. Ванієва // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. –№ 8. – С. 52-62.
23. Вовчак О. Д. Страхування: навч. посібник. – 2-ге вид. випр. і доп./ О.Д. Вовчак. – Л. : Вид-во «Новий Світ-2000», 2005. – 480 с.
24. Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 17.03.2005 № 3755: Рекомендації щодо аналізу діяльності страховиків.

25. Гаманкова О.О. Фінанси страхових організацій: Навч. посіб. – КНЕУ, 2007. – 328 с.
26. Arych M.I. Features of foreign experience of micro-insurance for insurance market in Ukraine / Proceedings of the University of Ruse, vol. 56, book 10.2. - 2017. – P. 55-58.
27. Баранов А. Л. Збалансованість страхового портфеля та його вплив на фінансову надійність страховика // Ринок цінних паперів України. – 2017. – № 9-10. – 538 с.
28. Гражевська Н. І. Відображення трансформаційних процесів у системі категорій соціально-економічної динаміки / Н.І. Гражевська // Економічна теорія. – 2007. – №4. – 630 с.
29. Верченко П. І. Багатокритеріальність і динаміка економічного ризику (моделі та методи): Монографія. – К.: КНЕУ, 2006. – 272 с.
30. Горбач Л.М. Страхова справа: Навч. посібник.-2-ге вид., виправлене. – К.: Кондор, 2018. – 252 с.
31. Єрохін С. А. Структурна трансформація національної економіки (теоретико-методологічний аспект)) / С.А.Єрохін. – К.: Вид-во «Світ знань», 2002. – 528 с.
32. Журавка О. С. Теоретичні основи формування страхового портфеля / О. С. Журавка // Економіка. Фінанси, грошовий обіг і кредит. Бізнесінформ – 2012. - №5. – С. 201-204.
33. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2011 – 2020рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ufu.org.ua/files/strateg/UFU_strategiya_rozvitku_strahrinku_2011_2020.pdf. – 15.03.2020. – Назва з екрану.
34. Шірінян Л.В. Диференційоване оподаткування страховиків як спосіб фінансового регулювання страхового ринку / Л.В. Шірінян // Бухгалтерський облік і аудит. – 2013. – №1. – С. 30-36.
35. Кобко Р. В. Структурна динаміка у розвитку страхового ринку України / Р. В. Кобко // Проблеми системного підходу в економіці. – 2019 р. – №3(71).

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.psae-jrnl.nau.in.ua/journal/3_71_2_2019_ukr/20.pdf

36. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України за 2018 рік [Електронний ресурс]. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy.html>

37. Річний звіт Приватного акціонерного товариства «Страхова компанія «Уніка» 2015. // Фінансова компанія: Звітність фінансових установ. – Київ, 2016 – №1 – С.3-12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uniqa.ua/content/files/otchetnoct/16-uniqa_pogodzheno.pdf.

38. Охріменко О. О. Страхування туристів: інноваційна модель страхового продукту [Електронний ресурс] / О. О. Охріменко // Экономика Крыма. – 2005. – № 15. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Ekonk/2005_15/012_ohrimenko.pdf.

39. Абрамітова Д. Р. Розвиток страхування туризму в Україні / Д. Р. Абрамітова // Вісник Української академії банківської справи. – 2013. – № 1(34). – С. 134-138.

ДОДАТКИ

Додаток А

Баланс СК «Уніка»

Актив	2013	2014	2015	2016	2017	2018
I. Необоротні активи						
Нематеріальні активи:	9883	9846	9622	11006	12558	17307
первісна вартість	16204	17364	18568	21683	25072	33075
накопичена амортизація	6321	7518	8946	10677	12514	15768
Незавершені капітальні інвестиції	29	0	0	0	0	0
Основні засоби:	24318	21478	18182	19271	21512	27802
первісна вартість	40410	39874	39684	44280	43636	54107
знос	16092	18396	21502	25009	22124	26305
Інвестиційна нерухомість:	0	0	0	0	0	0
первісна вартість	0	0	0	0	0	0
знос	0	0	0	0	0	0
Довгострокові біологічні активи:	0	0	0	0	0	0
первісна вартість	0	0	0	0	0	0
накопичена амортизація	0	0	0	0	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:	0	0	0	0	0	0
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств						
інші фінансові інвестиції	31367	106535	68310	398638	150147	273875
Довгострокова дебіторська заборгованість	538	126	530	530	611	466
Відстрочені податкові активи	5093	6175	21941	1608	0	14993
Гудвіл			0	0	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати			82826	100618	124013	148243
Залишок коштів у централізованих страхових	8101	6450	9282	11650	13992	29441

резервних фондах						
Інші необоротні активи	11783	6340	896	0	0	0
Усього за розділом І	91112	156950	211589	543321	322833	512127
ІІ. Оборотні активи						
Запаси	922	650	793	970	1593	1389
Виробничі запаси	922	650	793	970	1593	1389
Незавершене виробництво	0	0	0	0	0	0
Готова продукція	0	0	0	0	0	0
Товари	0	0	0	0	0	0
Поточні біологічні активи	0	0	0	0	0	0
Депозити перестрахування	0	0	0	0	0	0
Векселі одержані	0	0	0	0	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	4443	24262	10087	30842	190447	961098
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	9514	46703	23063	24103	21466	28186
за виданими авансами						
з бюджетом	7775	0	0	0	0	66
у тому числі з податку на прибуток	7551	0	0	0	0	0
з нарахованих доходів	7609	6241	9254	17645	17140	25986
із внутрішніх розрахунків	0	0	0	0	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	21229	27712	15066	23848	22484	90465
Поточні фінансові інвестиції	253395	227219	506943	352175	634413	612765
Гроші та їх еквіваленти	36491	72683	64306	17601	35065	89142
Готівка	38	10	18	34	21	25
Рахунки в банках	36453	72673	64288	17567	35044	89117
Витрати майбутніх періодів	5880	5984	5987	1584	218	882

Частка перестраховика у страхових резервах	81008	127516	122226	151456	417058	1052365
у тому числі в:	0	0	0	0	0	0
резервах довгострокових зобов'язань						
резервах збитків або резервах належних виплат	51018	76165	66961	68342	188980	939481
резервах незароблених премій	29990	51351	55265	83114	228078	112884
інших страхових резервах	0	0	0	0	0	0
Інші оборотні активи	0	0	0	0	0	0
Усього за розділом II	428266	538970	757725	620224	1339884	2862344
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	0	0	0	0	0	0
Баланс	519378	695920	969314	1163545	1662717	3374471
Пасив	2013	2014	2015	2016	2017	2018
I. Власний капітал						
Зареєстрований (пайовий) капітал	155480	155480	155480	155480	155480	155480
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	0	0	0	0	0	0
Капітал у дооцінках	0	2977	5354	10584	2897	-2701
Додатковий капітал	35787	35787	35787	35787	35787	35787
Емісійний дохід	35787	35787	35787	35787	35787	35787
Накопичені курсові різниці	0	0	0	0	0	0
Резервний капітал	0	0	0	0	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-9386	3983	163685	202247	221366	242219
Неоплачений капітал	0	0	0	0	0	0
Вилучений капітал	0	0	0	0	0	0
Інші резерви	0	0	0	0	0	0

Усього за розділом I	181881	198227	360306	404098	415530	430785
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення						
Відстрочені податкові зобов'язання	0	0	0	0	636	0
Пенсійні зобов'язання	0	0	0	0	0	0
Довгострокові кредити банків	0	0	0	0	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	0	0	0	0	0	0
Довгострокові забезпечення	0	0	0	0	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	0	0	0	0	0	0
Цільове фінансування	0	0	0	0	0	0
Благодійна допомога	0	0	0	0	0	0
Страхові резерви, у тому числі:	267254	360862	463417	549443	889104	1780279
резерв довгострокових зобов'язань; (на початок звітного періоду)	0	0	0	0	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат; (на початок звітного періоду)	125836	172513	158021	165712	301173	1137328
резерв незароблених премій; (на початок звітного періоду)	141418	188349	305396	383731	587740	642951
інші страхові резерви; (на початок звітного періоду)	0	0	0	0	0	0
Інвестиційні контракти;	0	0	0	0	0	0
Призовий фонд	0	0	0	0	0	0
Резерв на виплату джек-поту	0	0	0	0	0	0
Усього за розділом II	267254	360862	463417	549443	889740	1780279
III. Поточні зобов'язання і забезпечення						
Короткострокові кредити банків	10	0	0	0	0	0
Векселі видані	0	0	0	0	0	0
Поточна кредиторська	0	0	0	0	0	0

заборгованість:						
за довгостроковими зобов'язаннями						
за товари, роботи, послуги	0	8790	9896	14752	17865	19163
за розрахунками з бюджетом	0	15244	5133	579	10181	19215
за у тому числі з податку на прибуток	0	15193	5133	579	10181	14611
за розрахунками зі страхування	0	0	0	0	0	0
за розрахунками з оплати праці	55	49	83	75	7	78
за одержаними авансами	9284	13000	18938	31783	31883	39312
за розрахунками з учасниками	0	0	0	0	0	0
із внутрішніх розрахунків	0	0	0	0	0	0
за страховою діяльністю	53464	93696	105645	155480	285965	1051238
Поточні забезпечення	4719	5144	5091	6408	9828	11450
Доходи майбутніх періодів	2708	905	777	907	1712	4034
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	0	0	0	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	3	3	28	20	6	18917
Усього за розділом III	70243	136831	145591	210004	357447	1163407
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	0	0	0	0	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	0	0	0	0	0	0
Баланс	519378	695920	969314	1163545	1662717	3374471

Додаток Б

Звіт про фінансові результати СК «Уніка»

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ						
Стаття	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	0	0	0	0	0	0
Чисті зароблені страхові премії	509883	560066	670900	810867	980161	1446445
Премії підписані, валова сума	589467	743785	1008058	1064115	1702912	2041616
Премії, передані у перестраховування	162810	158149	224025	202762	663515	424957
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	-88301	46931	117047	78335	204200	55020
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	-5075	21361	3914	27849	144964	-115194
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	0	0	0	0	0	0
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	196630	254410	316840	355976	443932	714228
Валовий: прибуток	313253	305656	354060	454891	536229	732217
Валовий: збиток	0	0	0	0	0	0
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	0	0	0	0	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	16339	-21531	-12165	-6310	-14823	-85654
Зміна інших страхових резервів, валова сума	4471	-46678	-2961	-7691	-135461	-836155
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	11868	25147	-9204	1381	120638	750501
Інші операційні доходи	17496	77346	112371	83572	48793	39042
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	0	0	0	0	0	0

Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	0	0	0	0	0	0
Адміністративні витрати	-149121	-151097	-161009	-196352	-225797	-290232
Витрати на збут	-175827	-198933	-181515	-277522	-325161	-429771
Інші операційні витрати	-2257	-13735	-43099	-12784	-5337	-6533
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	0	0	0	0	0	0
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	0	0	0	0	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	19883	0	68643	45495	13904	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	0	-2294	0	0	0	-40931
Дохід від участі в капіталі	0	0	0	1556	2075	726
Інші фінансові доходи	46389	54481	86564	85953	79603	84925
Інші доходи	1323	570	683	1972	1497	2861
Дохід від благодійної допомоги	0	0	0	0	0	0
Фінансові витрати	-1228	-3608	0	-5601	0	-6700
Втрати від участі в капіталі	0	0	0	0	0	0
Інші витрати	-1135	-338	-586	-494	-73	-355
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	0	0	0	0	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	65232	48811	155304	128881	97006	40526
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	0	0	0	0	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	-23659	-35442	-4398	-43675	-57887	-15375
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	0	0	0	0	0	0
Чистий фінансовий результат:	41573	13369	150906	85206	39119	25151

прибуток						
Чистий фінансовий результат: збиток	0	0	0	0	0	0
II. СУКУПНИЙ ДОХІД						
Стаття	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	0	0	0	0	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	0	2977	2377	5230	-7687	-5598
Накопичені курсові різниці	0	0	0	0	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	0	0	0	0	0	0
Інший сукупний дохід	0	0	0	0	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	0	2977	2377	5230	-7687	-5598
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	0	0	0	0	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	0	2977	2377	5230	-7687	-5598
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	41573	16346	153283	90436	31432	19553
III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ						
Матеріальні затрати	2901	3192	3762	3890	4227	4299
Витрати на оплату праці	72777	73487	69553	86708	105363	136799
Відрахування на соціальні заходи	21924	21483	20294	13497	17075	23966
Амортизація	6112	6711	6160	6684	6695	8869
Інші операційні витрати	420121	513302	602694	731855	866867	1313326
Разом	523835	618175	702463	842634	1000227	1487259
IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ						
Середньорічна кількість простих акцій	3887	3887	3887	3887	3887	3887

Скоригована середньорічна кількість простих акцій	3887	3887	3887	3887	3887	3887
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	10,7	3,44	41.09	21.92	10.06	6.47
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	10,7	3,44	41.09	21.92	10.06	6.47
Дивіденди на одну просту акцію	0	0	0	12	5145	1106